СТРАТЕГИЈА ЗА РОДОВА ЕДНАКВОСТ

ОПШТИНА БИТОЛА 2021-2025

Contents

1. Вовед 2
1.1. Визија 2
1.2. Мисија 2
1.3. Основни принципи 2
2. Анализа на состојбата 3
2.1. Економска активност и вработување 3
2.2. Неплатен труд 6
2.3. Баланс меѓу работа и семеен живот (користење породилно отсуство) 8
2.3.1. Број на установи кои згрижуваат деца (општина Битола) 12
2.4. Образование 12
2.4.1. Основно образование 12
2.4.2. Средно образование 13
2.4.3. Високо образование 14
2.5. Учество во јавниот живот 15
3. Ставови за родова еднаквост во Општина Битола 16
Заклучоци (поглавје I) 20
3.1. ***Загадување и енергетска ефикасност*** 21
Заклучоци (поглавје II) 27
3.2. ***Услуги - Пристапност*** 28
Заклучоци (поглавје III) 31
3.3. ***Економија и трошење на времето*** 32
3.4. Неплатен труд 35
Заклучоци (поглавје IV) 42
3.5. Граѓанско учество и безбедност на јавен простор 43
Заклучоци (поглавје V) 47
Препораки 47
Препораки до институциите 47
Препораки до НВО 48
Препораки до граѓаните 48
4. Стратешки цели 49
5. План за акција 49

1. Вовед

На основа на законот за еднакви можности, општина Битола во 2012 година формираше Комисија за еднакви можности. Досега имало 4 комисии за еднакви можности. На основа на Меморандумот за соработка помеѓу општината и UN Women, во 2018 година се формираше Интерсекторска група за родово одговорно буџетирање. Оваа Стратегија е изработена од интерсекторската група, со поддршка на менторката за родова еднаквост на општината, Марија Ристеска.

1.1. Визија

Стратегијата за родова еднаквост на Општина Битола е насочена кон остварување на визијата Битола да стане место на еднакви можности за мажите и жените во севкупното општествено живеење.

1.2. Мисија

Општина Битола ќе воспостави родово еднакви образовни, здравствени, социјални, локално економски, комунални, и секаков друг вид на прорами и услуги преку унапредување на постапките за јавни набавки, воведување родова перспектива во буџетирањето и следејќи спроведување на прграмите и услугите насочено кон постигнување на родово еднакви резултати.

1.3. Основни принципи

Стратегијата за родова еднаквост на Општина Битола е основана на следниве принципи:

Еднаквост за сите луѓе (жени и мажи) во слободен пристап до информации, можностите и придобивките од сите јавни услуги кои ги нуди општината

Транспарентностзначи подготвеност да се одговори на секое прашање што ги интересира граѓаните/ките и давање јасни одговори подеднакво на сите и на јазик лесно разбирлив за сите граѓани/ки.

Партиципативност, односновлученост на жените и мажите како засегнати страни во процесот на одлучување и креирање на локални политики (родова еднаквост во донесувањето на одлуките)

Отчетност, односноредовно поднесување извештаи од страна на општината за начинот на работа и трошењето на средствата кои се прибираат од даноците и давачките што ги плаќаат граѓаните/ките.

Ефективност значи колкаво е нивото на постигнување на поставените цели. Ефективноста не се мери преку цена на чинење. Во смисла на стратегијата, ефективноста е принцип кој мери степен на постигнување на родово одговорни цели.

Ефикасност се однесува на постигнување на зацртаните цели на најбрз, најефтин и најефективен начин. Тоа е еслично на ефективност на која и се додава мерката на чинење на интервенцијата. Во смисла на оваа стратегија, под ефикасност се подразбира постигнување на родово одговорните цели за најмалку пари.

2. Анализа на состојбата

Според податоците од последниот попис на населението од 2002 година, на територијата на општина Битола живеат 95.385 жители, а според структурата по пол 50.8% се жени, а 49.2% се мажи (погледни Табела 1). Имајќи предвид дека последниот попис на територија на Република С. Македонија е спроведен пред 18 години, може да очекуваме промени во поглед на вкупниот број на население во оваа општина, но податоци од понов датум за општина Битола не се достапни.

Табела 1 - Вкупен број жители на територија на општина Битола, поделени по пол

Вкупно население	Жени	Мажи	Писмени	Неписмени	Вкупен број домаќинства	Вкупен број станови (сите видови живеалишта)	Просечен број членови во домаќинството
95.385	48.416	46.969	83.045	2.441	28.942	37.225	3.3

Попис на населението од 2002 година, ДЗС (Макстат база на податоци)

2.1. Економска активност и вработување

Доколку ги анализираме состојбите на македонскиот пазар на труд, ќе забележиме дека податоците укажуваат на постоење голема родова нееднаквост. Ова често се препишува на улогата која ја има жената во рамки на домаќинството, а е наметнато врз основ на општествените стереотипи. Во македонското општество нееднаквоста меѓу жените и мажите во делот на економската активност

и ограничената можност на жената за вработување, не се препознаваат како своевидна системска дискриминација.

Од приложените податоците во Табела 2 (прикажана подолу) може да забележиме дека по однос на бројот на вкупно работоспособно население не постои значајна разлика меѓу бројот на работоспособни жени и мажи, меѓутоа разликата е изразена во делот на економската активност. Имено, стапката на вработеност Во Република С. Македонија во 2019 година кај жените изнесува 38%, односно е значтително пониска во споредба со онаа кај мажите која изнесува 56%.

Најголем дел од работоспособните жени, односно 53.4% се вбројуваат во категоријата неактивно население, за споредба, само 32.2% од мажите се вбројуваат во оваа категорија. Дополнително, вреди да се напомне дека значително е повисока стапката на мажи во активното население, споредено со жените. Така, 67.8% од работоспособните мажи спаѓаат во категоријата активно население, додека овој процент кај жените изнесува 46.6%.

Табела 2 - Работоспособно население според економската активност и полот (на ниво на држава)

	2018			2019		
	Вкупно	**Жени**	**Мажи**	**Вкупно**	**Жени**	**Мажи**
Вкупно работоспособно население	1.682.702	840.454	842.248	1.684.820	841.473	843.347
Активно население	957.623	375.064	582.559	964.014	392.379	571.635
Вработени	759.054	300.549	458.505	797.651	320.214	477.437
Невработени	198.569	74.515	124.054	166.363	72.165	94.198
Неактивно население	725.079	465.390	259.689	720.805	449.093	271.712

Активно население во Република С. Македонија, ДЗС, Резултати од АРС, 2019 година

Според податоците на Агенцијата за вработување на Република С. Македонија (АВРСМ), во периодот од 01.01.2019 година до 31.12.2019 година во Центарот за вработување во општина Битола регистрирани се вкупно 13.168 пријави за засновани работни односи. Од нив, најголем дел се на определено време и сезонски ангажман, односно 10.046 (76.3%), додека само 3.122 (23.7%) работни односи се засновани на неопределено време. Нема значителни промени и во 2020 година, односно работните односи кои се засноваат во текот на оваа година претежно се засноваат на определено време.

Доколку го анализираме бројот на невработени лица во општина Битола, ќе забележиме дека нешто повеќе од 6% од вкупното население активно бара работа, а жените и мажите се речиси еднакво

застапени како статистички одредници. Имено, според податоците на АВРСМ, Центарот за вработување во општина Битола бележи вкупно 5.767 невработени лица, од кои 3.011 (52.2%) жени.[1] Сепак, за да се дадат заклучоци е потребно да се знае и старосната структура на лицата кои бараат работа, односно се невработени, како и нивната стручна спрема, а со цел да се подготви стратегија за локален економски развој кој ќе одговара на потребите на жените и на мажите. Доколку ги погледнеме податоците од Табела 3, ќе забележиме дека најголемата разлика по однос на бројот на невработени лица меѓу жените и мажите во општина Битола е изразена кај возрасните лица, од 30 до 49 години.

Табела 3 - Преглед на невработени според полова структура

Центар за вработување - Битола	Вкупно		15 – 29 години		30 – 49 години		50 – 60+ години	
	Жени	Мажи	Жени	Мажи	Жени	Мажи	Жени	Мажи
	3.011	2.756	579	518	1.280	929	1.152	1309
%	52.2	47.8	52.8	47.2	58	42	46.8	53.2

АВРСМ, Преглед на невработени лица со состојба на 31.05.2020 година

Од податоците прикажани во Табела 5, може да забележиме дека во сите категории каде се вбрујуваат лица кои имаат завршено средно образование, па се до доктори на науки, жените во поголем број се невработени, споредено со мажите. Најголема разлика забележуваме кај невработените лица кои имаат високо образование, односно 68% од нив се жени. Разликата се намалува како што се намалува степенот на образование кај невработените лица, па така поголем број од лицата кои се без образование, со основно или непотполно средно образование претежно се мажи. Ова може да сугерира дека жените имаат ограничен пристап до работни места кои се подобро платени, сразмерно со степенот на нивното образование, имајќи предвид дека значителна е разликата кај невработените лица кои се магистри или доктори на науки. Во општина Битола, според податоците на АВРСМ има 65 невработени лица со овие квалификации од кои 61.5% се жени.

Табела 4 - Преглед на невработени лица според школската подготовка

Центар за вработување - Битола	Вкупно		Без образование и со основно образование		Непотполно средно образование		Завршено средно образование		Више образовани е		Високо образование		Магистри и доктори на науки	
	Сè	Жени	Сè	Жени	Сè	Жени	Сè	Жени	Сè	Жени	Сè	Жени	Сè	Жени
	5.767	3.011	2.427	1.150	698	309	1.566	839	171	102	840	571	65	40
%	100	52.2	100	47.4	100	44.3	100	53.6	100	59.6	100	68	100	61.5

[1] АВРСМ, Преглед на невработени лица со состојба на 31.05.2020 година.

АВРСМ, Преглед на невработени лица со состојба на 31.05.2020 година

2.2. Неплатен труд

Неплатениот труд претставува еден од индикаторите за постоење родова нееднаквост. Податоците покажуваат дека жените поминуваат значително повеќе време од мажите во вршење неплатена работа за грижа во домот и за семејството. Имено, без исклучоци во сите земји жените вршат три четвртини од неплатената работа за грижа или 76.2% од вкупното време, поделено по часови. Дополнително, во ниту една земја мажите и жените немаат еднакво учество во вршење неплатена работа за грижа.[2]

Жените, споредено со мажите, просечно трошат околу 3.2 пати повеќе време за вршење неплатен труд, односно околу 4 часа и 25 минути дневно, додека мажите одвојуваат околу 1 час и 23 минути. Според податоците на Меѓународната организација на трудот, пресметано на годишно ниво како осум работни часа тоа за жените претставува вкупно 201 работен ден, споредено со само 63 работни дена за мажите.[3] Оттука, властите на централно и локално ниво, се постојано под притисок да воведат политики кои ќе одговорат и ќе ги пресретнат потребите за грижа и кои ќе ги намалат разликите меѓу мажите и жените по однос на одговорностите за грижа за членовите на семејството и заедницата.

Во Република С. Македонија, користењето на времето на населението е прашање за кое опсежни податоци прибира Државниот завод за статистика. Податоците за просечното дневно користење на времето на македонските граѓани се родово поделени и се објавуваат во рамки на публикацијата „Користење на времето“. Од приложените податоци во Табела 5, може да забележиме дека најголем дел од времето македонските граѓани го користат за спиење, а потоа следат слободните активности кои опфаќаат дружење, одмор, хоби, читање, гледање телевизија и слично. Разлика во поглед на времето за спиење меѓу жените и мажите нема, но заради другите дневни активности за кои жената се посветува повеќе, забележуваме дека тие имаат речиси еден час помалку време за слободни активности, споредено со мажите.

За сметка на слободното време, жените повеќе време користат за домашни активности и вработеност. Домашните активности опфаќаат активности како чистење во домот, грижа за деца и возрастни, градинарство и грижа за домашни миленици, градење и поправки, купување услуги и грижа за домаќинството. Имајќи го предвид ова, ќе забележиме дека постои значајна разлика по однос на оваа активност меѓу жените и мажите, споредено со другите дневни активности. Имено, жените користат значително повеќе време за вршење на домашните активности, односно 4.14 часа, додека мажите за домашни активности одвојуваат значително помалку време, 1.16 часа.

[2] International Labor Organization (2018). Care Work and Care Jobs for the Future of Decent Work. ILO: Geneva, страница 30.
[3] Истото.

Табела 5 - Просечно дневно користење на времето на лицата на возраст од 20 до 64 години, по активности за 2014/2015 година (часови и минути)

Дневни активности	Вкупно време	Мажи	Жени
Спиење	8.26	8.26	8.25
Слободни активности	4.48	5.18	4.17
Домашни активности	2.44	1.16	4.14
Вработеност	3.20	4.01	2.39
Јадење и пиење	2.15	2.16	2.14
Друга лична грижа	0.55	0.54	0.56
Патување	0.55	1.04	0.45
Школување	0.19	0.19	0.19
Волонтерска работа и помош	0.04	0.08	0.01
Друго	0.13	0.17	0.10

Прикажаните податоци се од Државниот завод за статистика (Анкета за користење на времето, 2014/2015 година)

Во Табела 6 (прикажана подолу) наведени се податоци за посветеното време за вршење домашни активности меѓу жените и мажите според возрасните групи. Од податоците забележуваме дека независно од возраста, жените поминуваат значително повеќе време од мажите во вршење на домашните активности кои претежно опфаќаат грижа во домот и домаќинството. Жените на возраст помеѓу 25-44 години, за вршење на домашните активности посветуваат и до четири часа повеќе од мажите, додека кај повозрасните лица на возраст од 45-64 години, оваа разлика се намалува на 3 часа. Разликите се должат пред сè поради грижа за децата, поврзано со нивното образование и подигнување, како и за грижа во домот. Сето тоа говори за постоење на нееднаквост во поделба на обврските во рамки на домот што резултира со помалку слободно време за жените, односно помалку време за тие да се посветат на себе, сопствениот развој, но и да учествуваат во политичките, економските и општествените процеси. Со помалку слободно време, жените се исклучуваат од овие процеси, и иако ненамерно, тоа сепак е резултат на нееднаквите односи меѓу жените и мажите, кои се последица на традиционалните вредности, како и недостатокот од услуги и политики кои ќе влијаат врз намалување на товарот и неплатената работа за грижа која ја сносат жените во домот.

Табела 6 - Просечно дневно користење на времето според домашни активности, возрасните групи и полот, за 2014/2015 година (часови и минути)

10-14		15-24		25-44		45-64		+65	
Мажи	жени	мажи	жени	мажи	Жени	мажи	жени	мажи	Жени

0,11	0,23	0,26	1,22	1,05	4,19	1,42	4,51	1,47	3,27

Прикажаните податоци се од Државниот завод за статистика (Анкета за користење на времето, 2014/2015 година)

Доколку просечното дневно користење на времето за домашни активности го анализираме според статусот на пазарот на труд, забележуваме дека жените поминуваат значително повеќе време од мажите за вршење на домашните активности независно од тоа дали се вработени, невработени или неактивни на пазарот на труд. Разликата е најизразена меѓу жените и мажите во категоријата неактивни лица, каде постои разлика во посветеното време за домашни активности за повеќе од 4 часа, а значителна разлика во посветеното време има и кај невработените, каде жените посветуваат речиси и до 3 и пол часа повеќе од мажите за домашни активности. Кај вработените жени, значително е помало времето посветено за овие активности, но вреди да се напомне дека кај мажите независно од нивниот економски статус, нема големи отстапки по однос на времето кое го посветуваат за домашни активности. Овие податоци ни говорат дека поделбата на неплатениот труд во домот е нееднаков и не зависи од тоа дали лицата се вработени, невработени или неактивни на пазарот на труд.

Табела 7 - Просечно дневно користење на времето за домашни активности, според статус на пазарот на труд за 2014/2015 година (часови и минути)

Статус на пазарот на труд (возрасна група од 20-64 години)	Разлика	Мажи	Жени
Вработени	2.08	1.09	3.14
Невработени	3.42	1.47	5.12
Неактивни	4.01	1.08	5.14

Прикажаните податоци се од Државниот завод за статистика (Анкета за користење на времето, 2014/2015 година)

Нема специфични податоци за општина Битола.

2.3. Баланс меѓу работа и семеен живот (користење породилно отсуство)

Здравственото осигурување за македонското население е универзално и го покрива вкупното население во државата и во општина Битола, независно дали е стекнато по основ на лично осигурување или по основ на осигурување на членови од семејството. Доколку ги анализираме податоците од Табела 8, ќе забележиме дека мажите во поголем број се носители на осигурување, односно 55.5% од вкупниот број носители се мажи, а жените во значително поголем број, односно 62.2% се јавуваат како пријавен член на семејството. Ова се должи на поголемиот број на невработени и неактивни жени на пазарот на трудо, споредено со мажите.

Вреди да се напомне дека на територија на општина Битола, 47.3% од вкупниот број носители на осигурување се жени, овој процент на ниво на Р.С. Македонија е нешто понизок, односно 44.4% од носителите се жени, следствено оваа разлика се отсликува и по однос на бројот на пријавени членови.

Табела 8 - Преглед на бројот на осигурени лица по основ на осигурување (лични и членови на семејства), за декември 2019 година

Подрачна единица	Пријава на носител		Вкупно носители	Пријава на член		Вкупно членови	Вкупно
	Женски	Машки		Женски	Машки		
Битола	31.155	34.691	65.846	17.106	11.699	28.805	94.651
Вкупно	524.824	655.960	1.180.784	428.363	260.362	688.725	1.869.509

ФЗОРСМ, Преглед на осигурени лица во 2019 година

Од податоците прикажани во Табела 9 забележуваме дека здравственото осигурувањето по основ на работен однос опфаќа речиси половина од населението. Жените во помал број споредено со мажите се јавуваат како активни носители на осигурувањето, односно сочинуваат 45% од вкупниот број на активни носители.

Табела 9 - Преглед на осигуреници по основ на осигурување, за декември 2019 година

Основ на осигурување	Број на активни носители		Вкупен број на активни носители	Број активни членови		Вкупен број активни членови	Активни осигуреници
	Женски	Машки		Женски	Машки		
Лица со плата	253.880	310.012	563.892	208.570	163.781	372.351	936.243

ФЗОРСМ, Преглед на осигурени лица во 2019 година

Во согласност со Законот за здравствено осигурување, осигуреничките кои се во работен однос имаат право на надоместок за време на отсуство од работа заради бременост, раѓање и мајчинство (породилно отсуство). Од приложените податоци во Табела 10 (прикажана подолу), може да забележиме дека споредено со 2018 година, во 2019 година вкупниот број породилни отсуства бележи раст за околу 3%. Зголемување од 6% има кај осигуреничките кои се вратиле на работното место порано од предвидените 9 месеци породилно боледување, односно го искористиле правото покрај платата да добиваат половиуна од утврдениот надоместок.[4] Доколку ги спородиме податоци за период од пет години, ќе забележиме дека вкупниот број на породилни отсуства во периодот 2015-2019 година, бележи раст од 11.2%.

[4] Годишен извештај за работењето на Фондот за здравствено осигурување на Македонија, 2019 година

Табела 10 - Преглед на бројот на надоместоци за породилни отсуства по години

Година	2015	2016	2017	2018	2019
Вкупно породилни отсуства	9.180	9.914	9.793	9.906	10.209
Бременост и породување	8.870	9.528	9.323	9.628	9.913
Вработени породилки	310	386	470	278	296

ФЗОРСМ, Годишни извештаи (2015-2019)

Според годишните извештаи објавени од страна на Фондот за здравствено осигурување, во 2019 година, само 63 мажи оствариле право на надоместок за породилно отсуство. За споредба, во претходната година ова право го искористиле само 44 мажи, што претставува пораст за околу 43%. Вреди да се напомне дека во 2017 година ова право го искористиле 79 мажи.

Табела 11 - Број на мажи кои го оствариле правото на надоместок за породилно отсуство

Година	2017	2018	2019
Број на мажи кои оствариле право на надоместок за породилно отсуство	79	44	63

ФЗОРСМ, Годишни извештаи (2017-2019)

Според распространетоста по плански региони, најголем дел права за породилно отсуство се доделени во Скопскиот регион, односно се доделени 42% од вкупниот број породилни отсуства доделени во државата во 2019 година.

Бројот на доделени права на 1.000 осигуренички изнесува 40 и е на приближно исто ниво споредено со 2018 година. Највисока вредност на овој индикатор има во Полошкиот регион и соодветствува со високата стапка на наталитет која ја има овој регион. Од дрруга страна, најниска стапка имаме во Источниот регион каде на секои 1.000 осигуренички, доделени се 34 права на породилно отсуство.[5]

Во Пелагонискиот регион, каде спаѓа општина Битола на 1.000 осигуренички доделени се 36 права за породилно отсуство, што е пониско од државниот просек, каде на 1.000 осигуренички доделени се 40 права за породилно отсуство (Табела 12).

[5] Годишен извештај за работењето на Фондот за здравствено осигурување на Македонија, 2019 година

Табела 12 - Породилни надоместоци по региони за 2019 година

Регион	Бременост и породување	Вработени породилки	Вкупно породилни отсуства	Број на жени вработени	Број на породилни на 1000 вработени осигуреници жени
Вардарски	733	21	754	21.501	35
Источен	890	26	916	27.050	34
Југозападен	869	32	901	20.652	44
Југоисточен	753	19	772	19.092	40
Пелагониски	1.092	35	1.127	31.342	36
Полошки	847	46	893	17.791	50
Североисточен	541	20	561	14.690	38
Скопски	4.188	97	4.285	101.762	42
Вкупно	9.913	296	10.209	253.880	40

ФЗОРСМ, Годишен извештај 2019 година

Според податоците наведени во извештајот објавен од страна на Фондот за здравствено осигурување за 2019, може да забележиме дека трендот на раст на бројот на породилни отсуства го следи и раст на износот на средства кои се одвојуваат за оваа намена. Имено од податоците наведени во Табела 13, забележуваме дека износот во 2019 година е повисок во однос на 2018 година за околу 5%.

Табела 13 - Исплатени средства за породилни отсуства

Година	Исплатени средства
2017	2.301.613.000
2018	2.499.202.000
2019	2.621.223.847

ФЗОРСМ, Годишен извештај 2019 година

2.3.1. Број на установи кои згрижуваат деца (општина Битола)

Според податоците објавени од страна на Државниот завод за статистика, во 2019 година (состојба на 30 септември), вкупниот број деца во установите за згрижување и воспитание на деца изнесува 38.094, што претставува зголемување за 1.3% во однос на 2018 година.[6]

На службената веб-страница на општина Битола наведени се информации за функционирање на две јавни општински установи – детски градинки во кои се формирани групи за предучилишна возраст, односно ЈОУДГ „Естреја Овадија Мара“ и ЈОУДГ „Мајски Цвет“.[7]

Доколку ги погледнеме податоците прикажани во Табела 14, ќе забележиме дека на територија на општина Битола се згрижени 1.493 деца, од кои 641 женски (43%), а 852 машки деца (57%). На ниво на територија на Р.С. Македонија, но и во рамки на општина Битола, може да забележиме дека најголемиот дел од вработените лица во овие установи ги сочинуваат жени. Имено, дури 91.9% од вработените лица во држава се жени, додека само 8.1% мажи. На ниво на општина Битола, овој сооднос е речиси идентичен, односно нешто повеќе од 91.9% од вработените лица се жени.

Овие податоци се силен аргумент кон тврдењето дека жените во земјата многу често избираат професии од областа на образование и грижа за деца, односно својата кариера ја градат во научна сфера која традиционално во опкружувањето се смета за „женска“ професија.[8]

Табела 14 - Деца и вработени во установи за згрижување и воспитание на деца, 2017 година

	Деца			Вработени		
	Женски	Машки	Вкупно	Женски	Машки	Вкупно
Р.С. Македонија	17.218	18.068	35.286	4.330	381	4.711
Општина Битола	641	852	1.493	194	17	211

ДЗС, Макстат база на податоци, 2020

2.4. Образование

2.4.1. Основно образование

Според податоците на Државниот завод за статистика, на почетокот на учебната 2019/2020 година во Р.С. Македонија, бројот на ученици во редовните основни училишта изнесува 187.240, што претставува намалување за 0.5% во однос на претходната учебна година кога биле запишани 188.102

[6] Државен завод за статистика (соопштение), Установи за згрижување и воспитание на деца − детски градинки/ центри за ран детски развој во 2019 година

[7] Службена веб-страница општина Битола (достапен електронски извор: https://www.bitola.gov.mk/%d0%be%d0%b1%d1%80%d0%b0%d0%b7%d0%be%d0%b2%d0%b0%d0%bd%d0%b8%d0%b5/%d0%b3%d1%80%d0%b0%d0%b4%d0%b8%d0%bd%d0%ba%d0%b8/)

[8] За ова говорат и повеќе податоци добиени во рамки на спроведените истражувања од ЦИКП

ученици. Во оваа учебна година биле запишани 90.500 ученички, или 48.3%, а 96.740 ученици, или 51.7%. Вкупниот број наставници во учебната 2019/2020 година изнесува 18.221, од кои 12.862 жени, или 70.6%.

Во основните училишта во оваа учебна година на територија на општина Битола годината ја започнале 7.590 ученици, од кои 3.615 ученички, или 47.6%, а 3.975 ученици, или 52.4%. Во рамки на општината во основните училишта настава во оваа учебна година држеле 716 наставници, од кои 563 жени, или 78.6%. Забележуваме дека значително повисок е процентот на жени кои се наставнички во општина Битола, споредено со нивната застапеност на ниво на територија на Р.С. Македонија.

Во општина Битола има 12 основни училишта.[9]

Табела 15 - Ученици и наставници во основно образование во учебната 2019/2020 година

	Ученици			Наставници		
	Ученички	Ученици	Вкупно	Женски	Машки	Вкупно
Р.С. Македонија	90.500	96.740	187.240	12.862	5.359	18.221
Општина Битола	3.615	3.975	7.590	563	153	716

ДЗС, Макстат база на податоци, 2020

2.4.2. Средно образование

Според податоците на Државниот завод за статистика, на почетокот на учебната 2019/2020 година во Р.С. Македонија, бројот на ученици во редовните средните училишта изнесува 69.980, што претставува намалување за 2.3% во однос на претходната учебната година ја започнале 71.650 ученици. Во оваа учебна година биле запишани 33.683 ученички, или 48.1%, а 36.297 ученици, или 51.9%. Вкупниот број наставници во учебната 2019/2020 година изнесува 7.345, од кои 4.493 жени, или 61.2%.

Во средните училишта во оваа учебна година на територија на општина Битола годината ја започнале 3.738 ученици, од кои 1.790 ученички, или 47.9%, а 1.948 ученици, или 52.1%. Во рамки на општината во основните училишта настава во оваа учебна година држеле 416 наставници, од кои 267 жени, или 64.2%. Забележуваме дека значително повисок е процентот на жени кои се наставнички во општина Битола, споредено со нивната застапеност на ниво на територија на Р.С. Македонија.

Доколку направиме споредба кај наставничкиот кадар во основните и средните училишта во општина Битола, ќе забележиме дека значително повисок процент на жени се наставнички во основните

[9] Службена веб-страница општина Битола (достапен електронски извор: https://www.bitola.gov.mk/%d0%be%d0%b1%d1%80%d0%b0%d0%b7%d0%be%d0%b2%d0%b0%d0%bd%d0%b8%d0%b5/%d0%b3%d1%80%d0%b0%d0%b4%d0%b8%d0%bd%d0%ba%d0%b8/)

училишта, споредено со средните. Имено, во основните училишта наставничкиот кадар е составен од 78.6% жени, додека во средните училишта овој процент е нешто понизок, односно повеќе од 64% се жени.

Во општина Битола има 7 средни училишта.[10]

Табела 16 - Ученици и наставници во средно образование во учебната 2019/2020 година

	Ученици			Наставници		
	Ученички	Ученици	Вкупно	Женски	Машки	Вкупно
Р.С. Македонија	33.683	36.297	69.980	4.493	2.852	7.345
Општина Битола	1.790	1.948	3.738	267	149	416

ДЗС, Макстат база на податоци, 2020

2.4.3. Високо образование

Според податоците на Државниот завод за статистика, во Р.С. Македонија, во академската 2019/2020 година се запишани вкупно 51.734 студенти, што претставува намалување за 3.6% во однос на академската 2018/2019 година кога биле запишани 53.677 студенти. Бројот на запишани студентки во оваа академска година изнесува 29.515, или 57.1%. Најголем број студенти, или 85.3% се запишани на државните високообразовни установи, додека 14.7% се запишани на приватните високообразовни установи.[11]

Во општина Битола има една високообразовна установа, односно Универзитетот „Св. Климент Охридски", кој е втор државен универзитет во земјата и претставува најзначајна установа од областа на високото образование во југозападниот регион на Р.С. Македонија.

Во академската 2019/2020 година на Универзитетот „Св. Климет Охридски" се запишани вкупно 3.930 студенти, од кои 2.182 жени, или 55.5%.[12] Сепак, бидејќи нема специфични податоци за населението во општина Битола, ќе се обидеме да ги анализираме податоците од факултетите при универзитетот кои имаат седиште во општина Битола. Во рамки на универзитетот, на територија на општина битола се наоѓаат: Техничкиот факултет, Факултетот за биотехнички науки, Ветеринарниот факултет, Факултетот за информатички и комуникациски технологии и Педагошкиот факултет.

---

[10] Службена веб-страница општина Битола (достапен електронски извор: https://www.bitola.gov.mk/%d0%be%d0%b1%d1%80%d0%b0%d0%b7%d0%be%d0%b2%d0%b0%d0%bd%d0%b8%d0%b5/%d0%b3%d1%80%d0%b0%d0%b4%d0%b8%d0%bd%d0%ba%d0%b8/)

[11] Државен завод за статистика, Соопштение од областа образование и наука, 2020 година

[12] Државен завод за статистика, Соопштение од областа образование и наука, 2020 година

Така, на овие факултети во оваа академска година се запишани 1.492 студенти, од кои 744 жени, или 49.9%. Од податоците се забележува дека жените претпочитаат да студираат на Педагошкиот факултет, каде 85.8% од запишаните студенти се жени.[13]

2.5. Учество во јавниот живот

Со општина Битола од 2017 година управува жена, односно функцијата градоначалник ја врши г-ѓа Наташа Петровска. Советот на општината е составен од 31 член, а функцијата претседател на Советот ја врши маж, г-дин Валентин Груевски. Иако со општина Битола управува жена, сепак во рамки на Советот на општината, советниците се претежно мажи. Имено, само 13 члена во овој состав на советот се жени, односно 41.9%.[14]

Во општина Битола постојат 76 заедници во рамки на локалната самоуправа, од кои 23 урбани и 53 месни заедници. Од достапните податоци на службената веб-страница на општината, само 3 жени се претседателки на урбана заедница, додека во останатите 20 се мажи. Со месните заедници во општината не управува ниту една жена.

Табела 17 - Жени и мажи во општина Битола

	Жени	Мажи	Вкупно
Советници во општина Битола	13	18	31
Урбани заедници	3	20	23
Месни заедници	0	53	53

Податоците се објавени на веб-страницата на општина Битола

Во однос на директорувањето со јавни претпријатија во рамки на општина Битола, од достапните електронски информации објавени на интернет, може да забележиме дека од 9-те јавни претпријатија на територија на општината, само со едно од нив управува жена, а тоа е ЈП за урбанистичко планирање.

Табела 18 - Директори / управители на јавни установи во општина Битола

Јавна установа	**Жена**	**Маж**
ЈП Комуналец	-	1
КЈП Водовод	-	1

[13] Истото.
[14] Службена веб-страница општина Битола (достапен електронски извор: https://www.bitola.gov.mk/%d0%be%d0%b1%d1%80%d0%b0%d0%b7%d0%be%d0%b2%d0%b0%d0%bd%d0%b8%d0%b5/%d0%b3%d1%80%d0%b0%d0%b4%d0%b8%d0%bd%d0%ba%d0%b8/)

КЈП Нискоградба	-	1
ЈП Индустриска зона Жабени	1	
ЈП за урбанистичко планирање	+	1
ЈП Зоолошка градина	-	1
Дом за стари лица	1	/
ЈП за изградба и одржување на јавен простор	-	1

Податоците се прибирани со користење на податоци од интернет

Сектори

Јавна установа	Жена	Маж
Сектор за финансии	1	1
Сектор за јавни дејности	1	1
Сектор за инспекција	-	1
Сектор за урбанизам	/	/
Сектор за административно-правни работи		1

3. Ставови за родова еднаквост во Општина Битола

Во ова поглавје од истражувањето, на испитаниците им беа поставени прашања во врска со нивните мислења за родовата еднаквост во домаќинството, работното место, жените во политиката, како и социјалните и културните сфаќања на мажите и жените.

Само 2% од машкиот пол се изјасниле дека доколку би се родиле повторно, сакаат да се родат како жена, додека 42% од женски пол би сакале да се родат како маж.

График 1 - Ако се родите повторно сакате да бидете маж или жена?

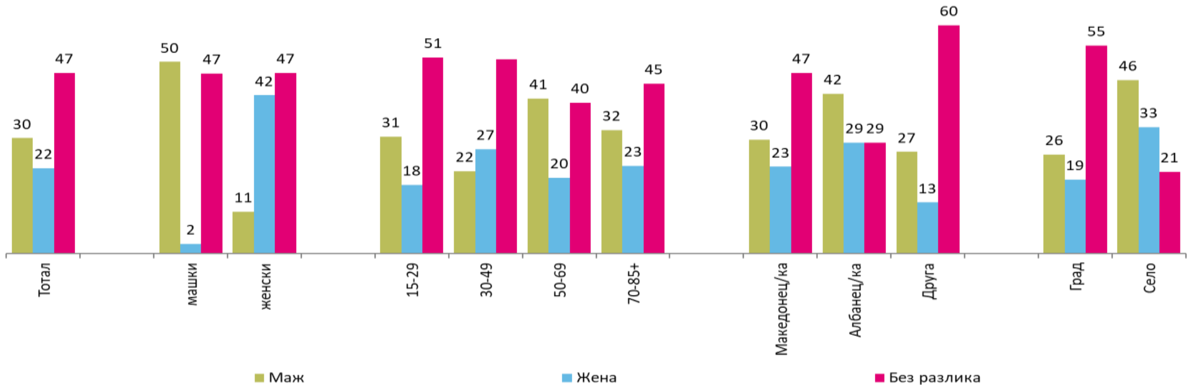

"Двајца родители да работат и заработуваат и двајцата да се грижат за куќата и децата" има највисок процент во сите сегменти.

График 2 - Според вас што е најдобро за општеството, како треба да се организира семејството?

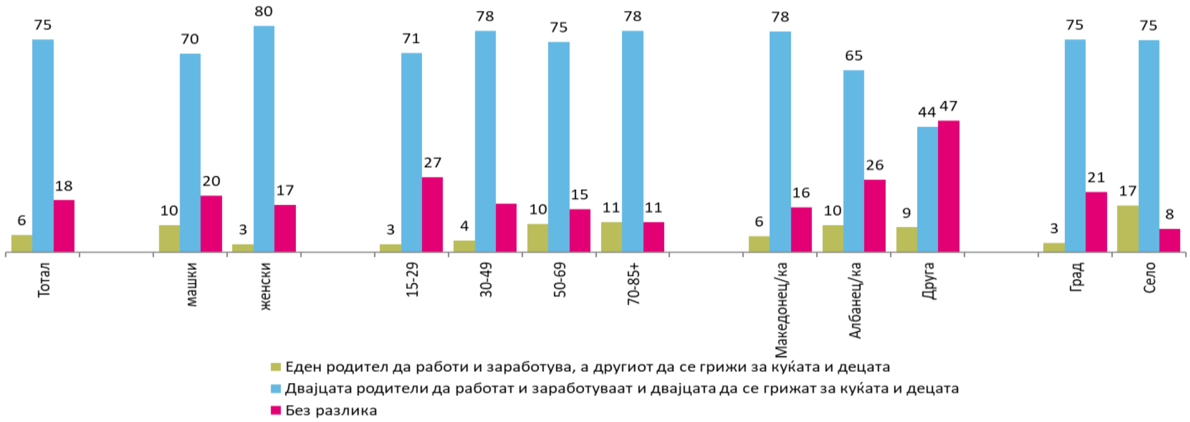

Испитаниците кои живеат во рурална средина сакаат да работат повеќе со раководител – жена,отколку со маж.

График 3 - Доколку добиете нова работа и имате можност да одберете кој ќе биде вашиот шеф, дали би претпочитале да работите со раководител/шеф жена или маж?

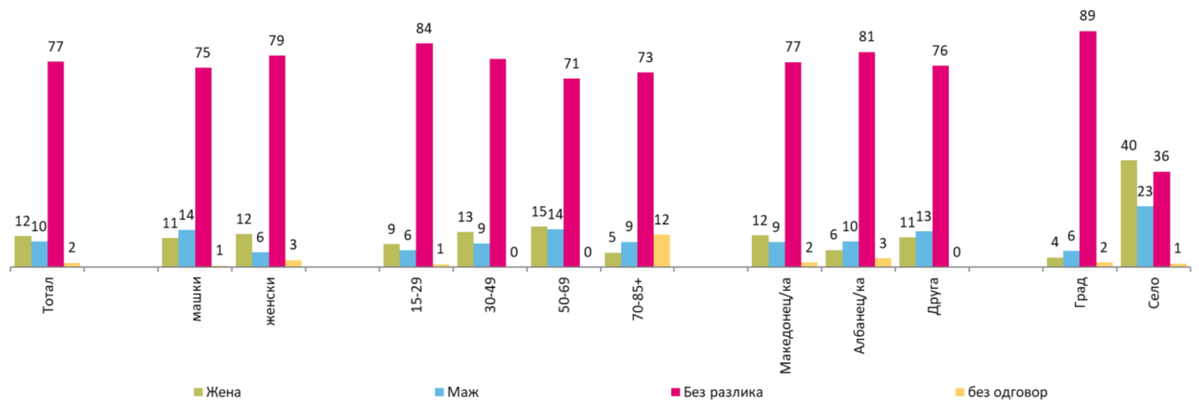

Во нашата земја, заедницата/општеството, “Мажите ги преферира пред жените“ има највисок процент кај албанската популација. Начелно, 48 % од испитаниците сметаат дека заедницата/општеството ги третира мажите и жените подеднакво.

График 4 - Дали мислите дека во нашата земја, заедницата/општеството ги третира:

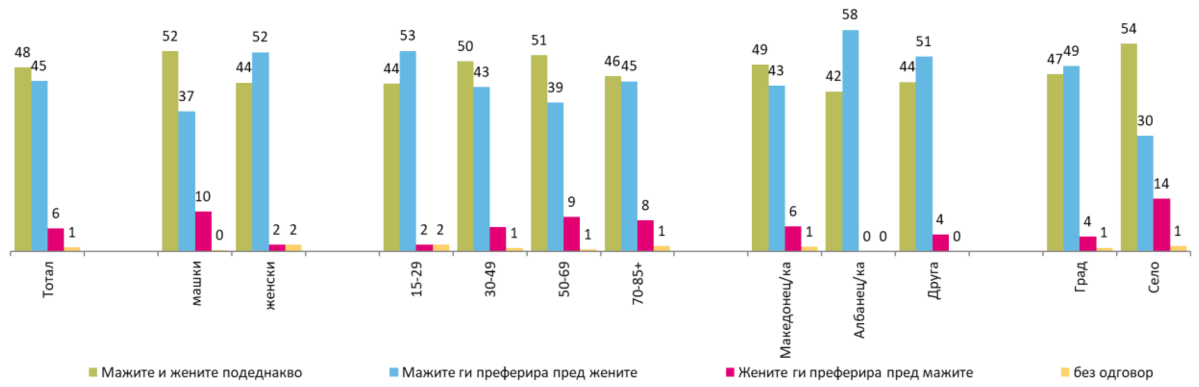

Повеќе од половина или 56% од испитаниците изјавиле дека еднаквоста помеѓу мажите и жените е подобрена, додека 40% изјавиле дека останала иста.

График 5 - Во последните 5 години во Битола мислите дека еднаквоста меѓу жените и мажите се:

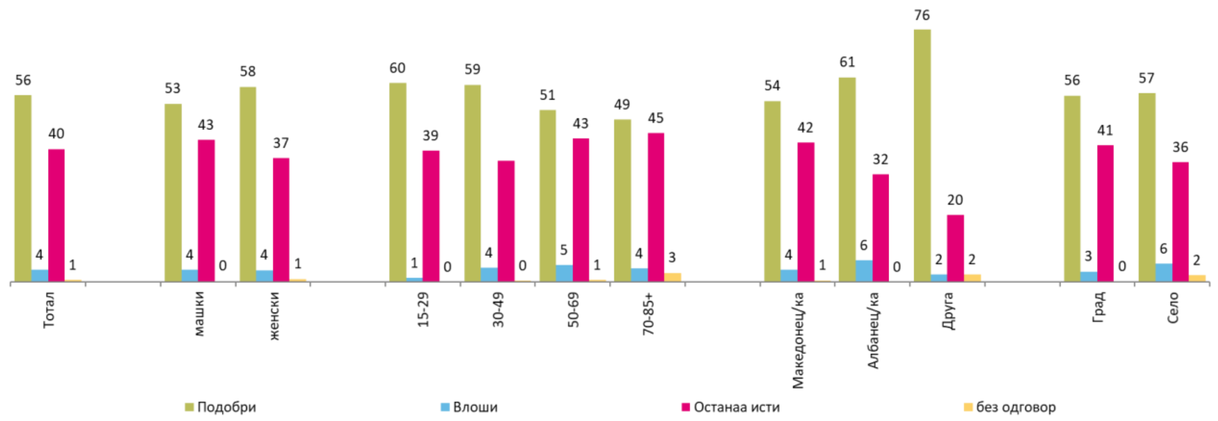

Мнозинството или 51 % од испитаниците сметаат дека мажите и жените треба да имаат еднакви можности за работа, додека само 6% од испитаниците изјавиле дека жените не требаат да имаат еднакви можности за работа со мажите.

График 6 - Дали мислите дека жените треба да имаат еднакви можности за работа со мажите?

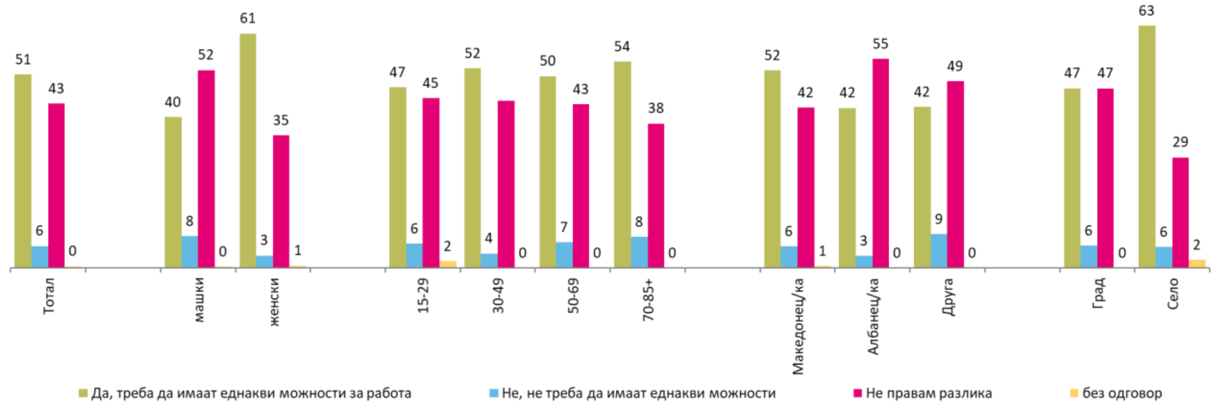

Значителни 74 % од испитаниците изјавиле дека не прават разлика помеѓу полот кој би ја водел државата, додека 23% од испитаниците изјавиле дека земјата ќе биде подобро водена доколку имаме повеќе жени во политиката.

График 7 - Дали мислите дека земјата ќе биде подобро водена или полошо доколку имаме повеќе жени во политика?

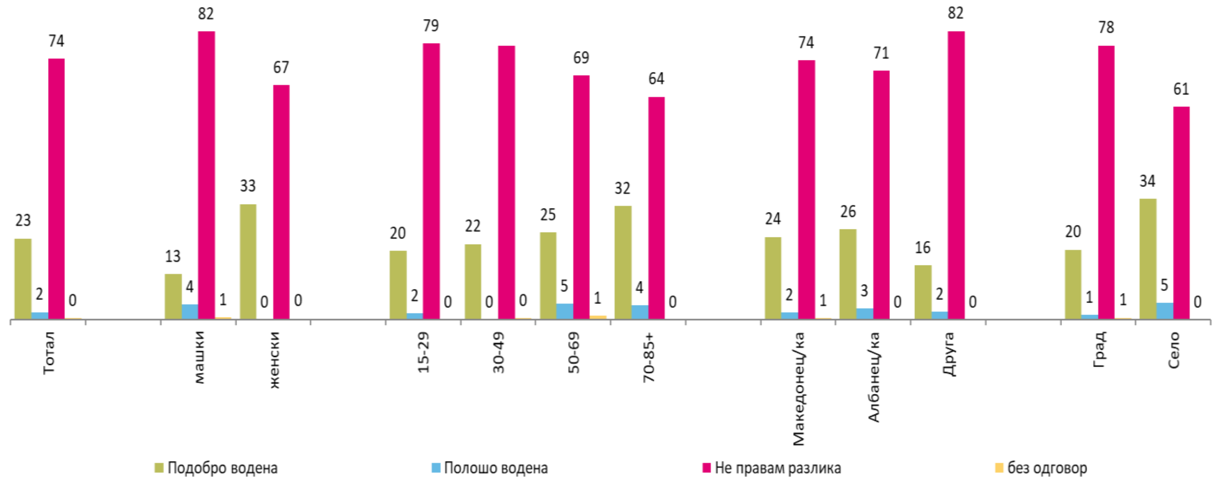

Според испитаниците од рурална средина или 26 %, изјавиле дека овие особености важат за машката популација.

График 8 - Земајќи ги во предвид женските и машките особености, интереси, способности интелигентен/а важи за:

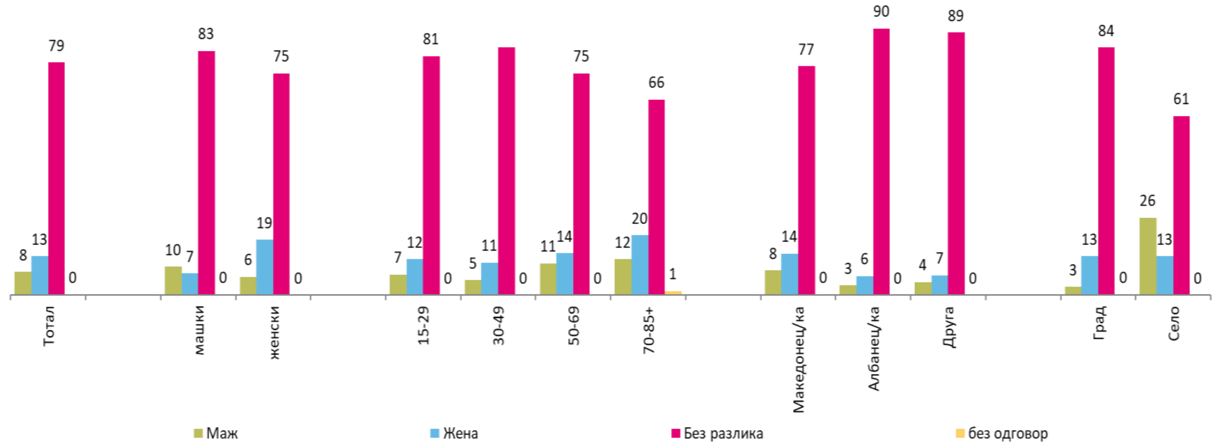

Заклучоци (поглавје I)

- Според добиените одговори испитаниците имаат афирмативен и поддржувачки став во однос на зголемувањето на родовата еднаквост. Како индикатор на тоа е високата поддршка на ставот дека двајцата родители треба да работат, да заработуваат и да се грижат за

семејството, како и позитивниот став за тоа дека потребен е поголем број на жени во политиката.

- Најголем дел од испитаниците сметаат дека во последните 5 години родовата еднаквост во Битола се подобрила, но впечатливо е тоа што сепак покрај ова, дури 42% од жените изјавиле дека би сакале да се родат како машки пол, а од друга страна само 2% од машките изјавиле дека сакаат да се родат како женски пол. Ова, имплицитно би можело ја прикаже реалната состојбата и позиција на жената во општината.
- Впечатлив податок е тоа што со зголемувањето на возраста се намалува ставот дека општеството ги преферира мажите пред жените.

3.1.*Загадување и енергетска ефикасност*

Во ова поглавје е анализирана перцепцијата на испитаниците во однос на квалитетот на воздухот, односно дали се преземени активности и мерки за намалување на загадувањето. Од испитаниците беше побарано да го рангираат влијанието на различните релевантни чинители. Оттука, се идентификувани и факторите што придонесуваат за загадување на воздухот низ серија специфични прашања за изворот на енергија користен во домаќинствата, како и дали испитаниците користат енергетска ефикасност.

Мнозинството испитаници или 90% изјавиле дека не се задоволни од квалитетот на животната средина.

График 9 - Дали сте задоволни од квалитетот на животната средина?

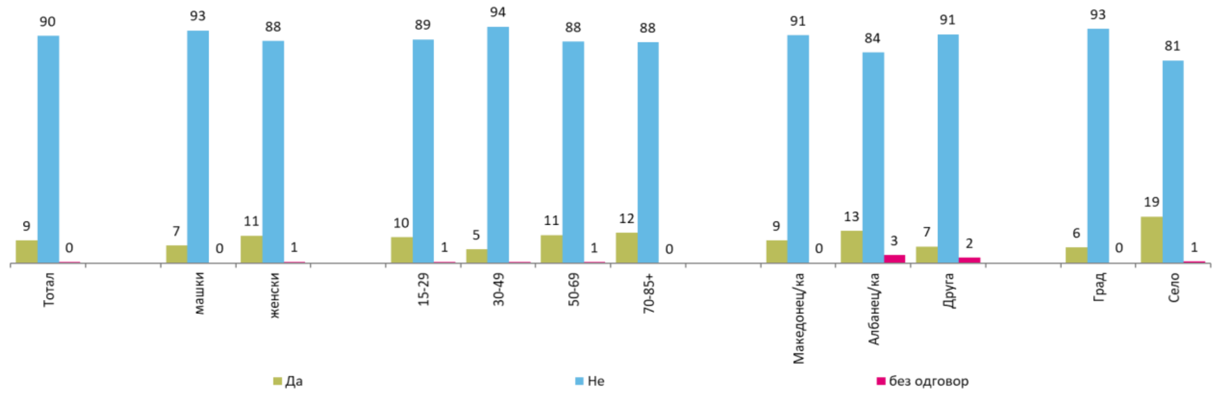

Најголемиот дел од испитаниците, или 35% изјавиле дека институциите не презеле ништо во врска со загадувањето.

График 10 - Дали институциите презедоа нешто во врска со загадувањето?

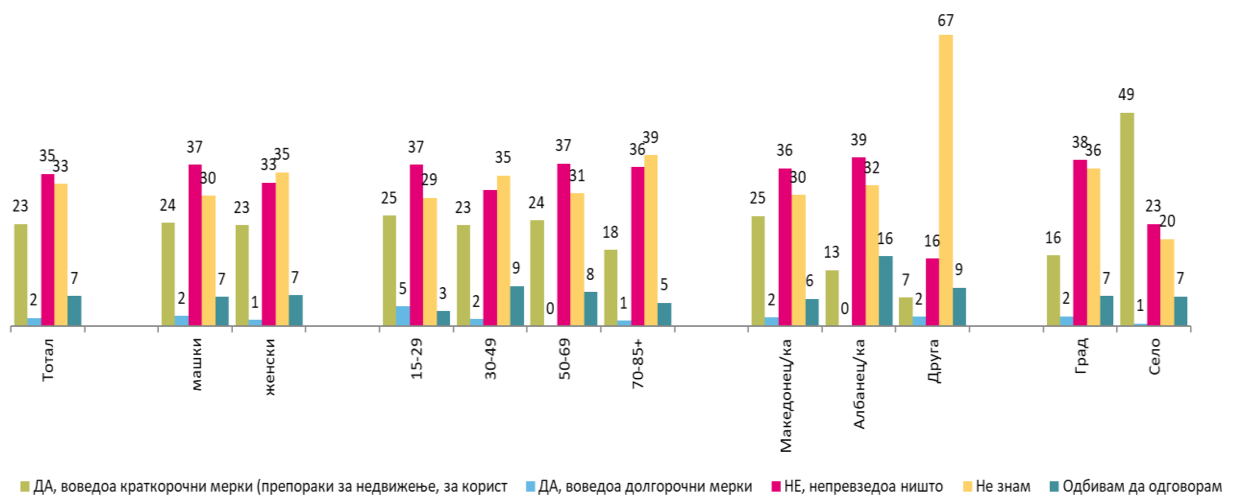

Највисоко влијание во подигање на јавната свест за загадување на воздухот имаат социјалните медиуми со 62%.

График 11 - Како го проценувате влијанието на следните чинители во подигањето на јавната свест за загадувањето на воздухот:

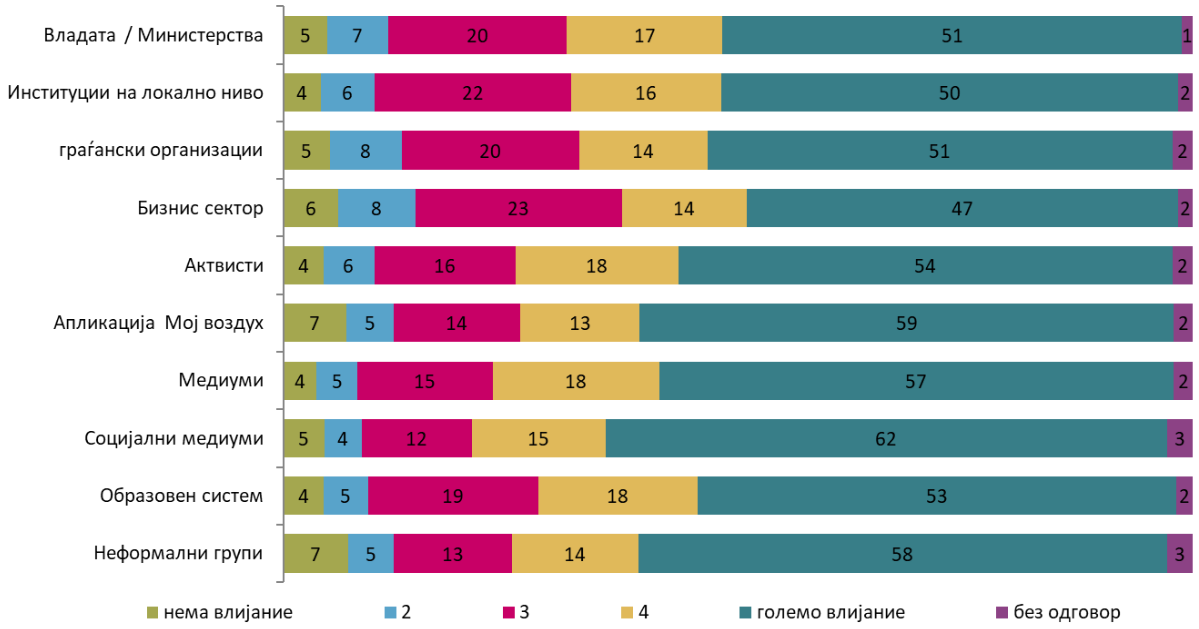

Повеќе од половина од испитаниците, или 51% се изјасниле дека користат струја за готвење.

График 12

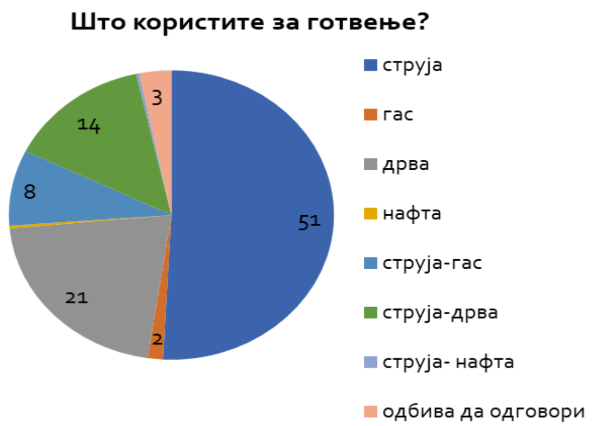

Мнозинството од испитаниците, односно 45% се изјасниле дека користат дрва за греење.

График 13

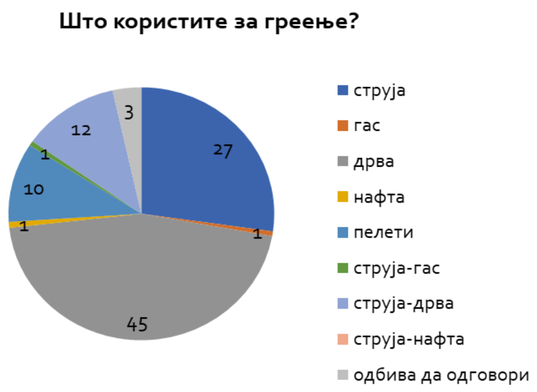

Значителни 76% од испитаниците одговориле дека користат струја за загревање на вода.

График 14

Најголемиот дел од испитаниците или 71% имаат изолација на прозори, последователно 56% имаат изолација на фасада.

График 15

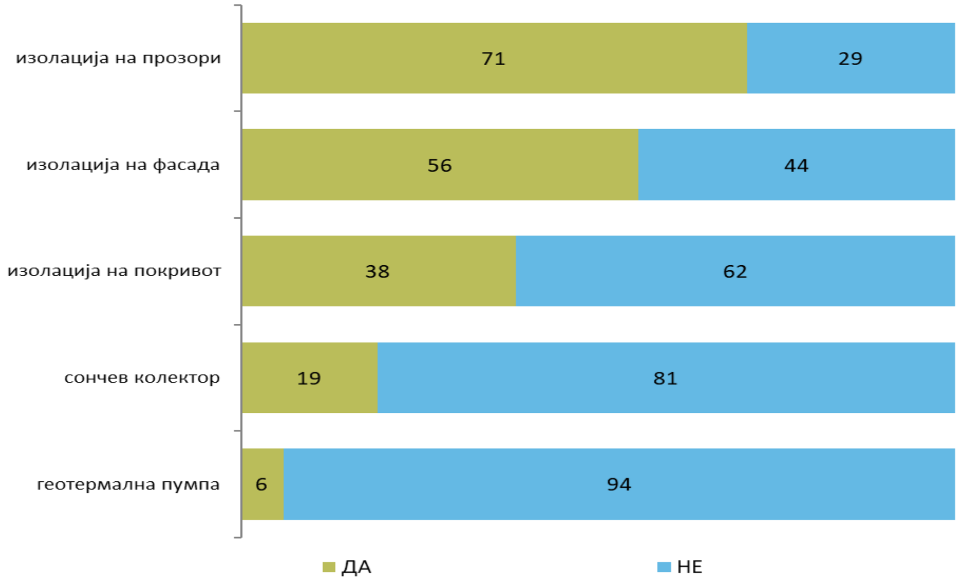

Големите индустрии и граѓаните имаат највисок удел во загадување на воздухот.

График 16 - Според вас, колку следниве чинители имаат удел во загадувањето на воздухот:

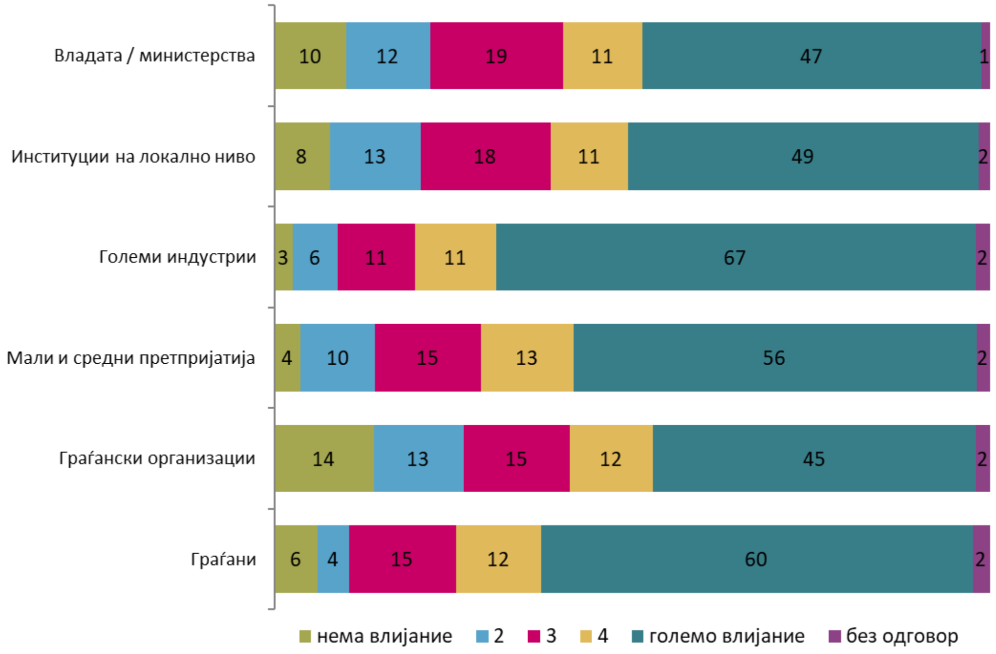

Владата/министерствата со 67% се најодговорни за решавање на проблемот со загадениот воздух.

График 17 - Според вас, колку се следниве чинители одговорни за решавањето на проблемот со загадениот воздух?

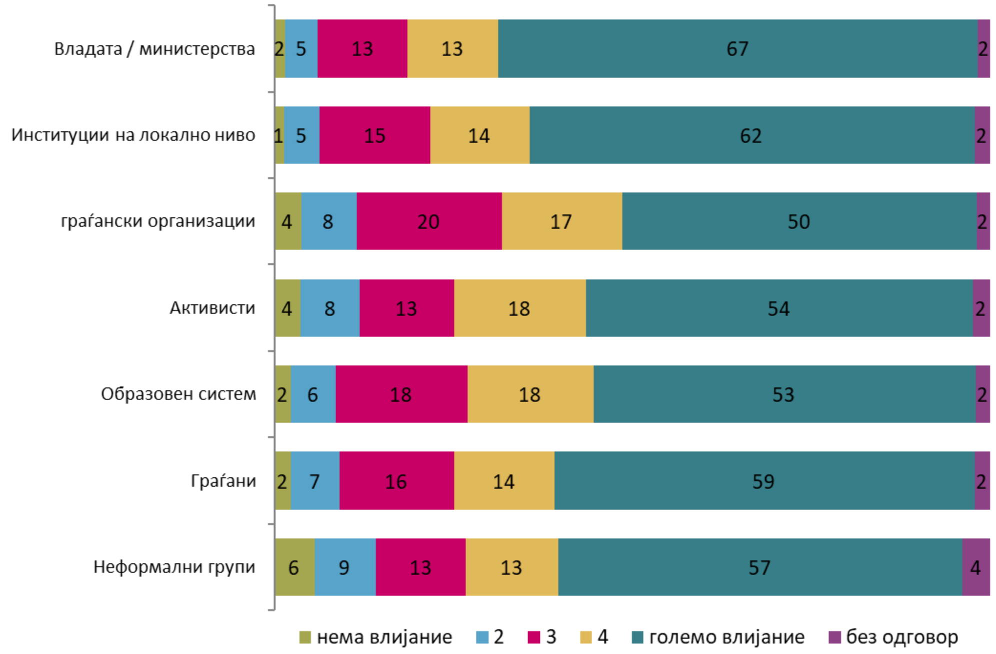

Половина од испитаниците користат кола за превозно средство.

График 18 - Кое превозно средство се користи во вашето семејство?

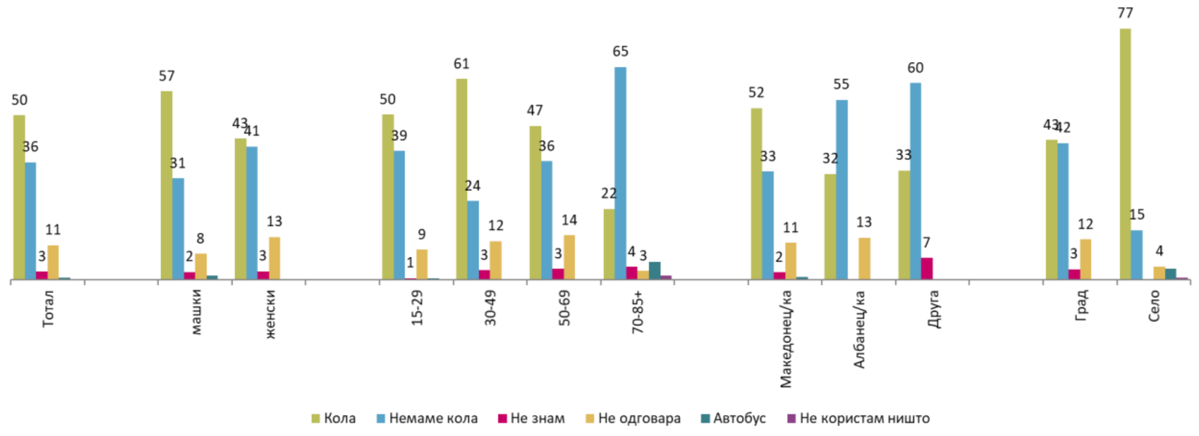

Еуро 3 и Еуро 4 се најзастапени мотори меѓу испитаниците.

График 19 - Која серија е моторот?

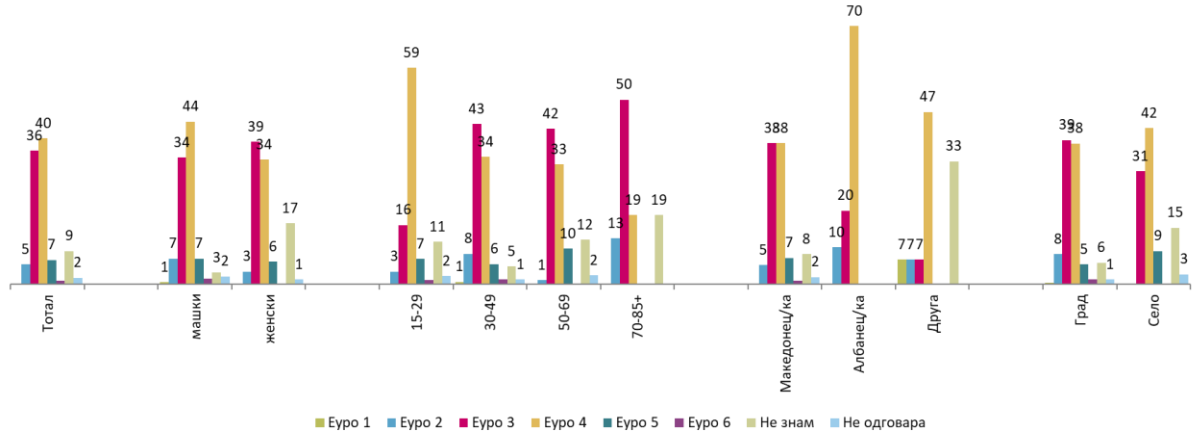

Недостаток на пари влијае кај испитаниците за да не инвестираат во унапредување на ефикасноста.

График 20 - Што влијае на вас за да не инвестирате во унапредување на ефикасноста:

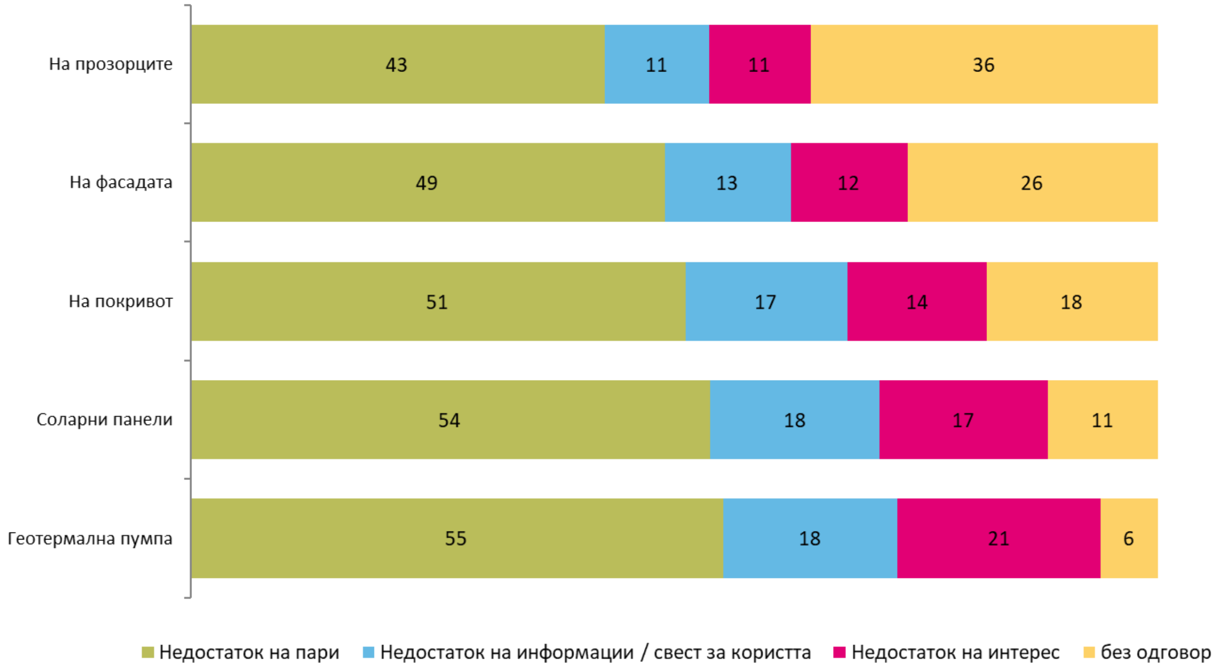

Заклучоци (поглавје II)

- Во одговорите на испитаниците може да се увиди дискрепанца помеѓу нивните ставови во однос на квалитетот на животната средина и загадениот воздух и на нивното лично чувство за одговорност за актуелната состојба.
- Конкретно, 90% од испитаниците не се задоволни од животната средина, а сепак од друга страна, 45% од испитаниците одговориле дека се греат на дрва, а високи 50% како превозно средство користат автомобил, а на едно од останатите прашања, висок процент (60%) од нив сметаат дека токму граѓаните се виновни за актуелната состојба.
- Во однос на подигнувањето на свеста за важноста на животната средина, сметаат дека главна улога имале социјалните мрежи, како главни причинители покрај граѓаните, сметаат дека големите индустрии се виновни за актуелната состојба, а највисоки очекувања за решавање на проблемот имаат во владата (67%), локалните институции (59%) и самите граѓани (59%).

3.2. *Услуги - Пристапност*

Врз основа на резултатите од анкетата која го спроведе здружението “Сумнал”, во понатамошниот дел е прикажана достапноста на основните услуги во општина Битола.

Начелно, на 66 % од испитаниците им се потребни помалку од 10 минути да ги однесат децата до градинка. На 18% од испитаниците им се потребни 10 до 30 минути за истото.

График 21 - Колку време ви треба да ги однесете децата до градинка?

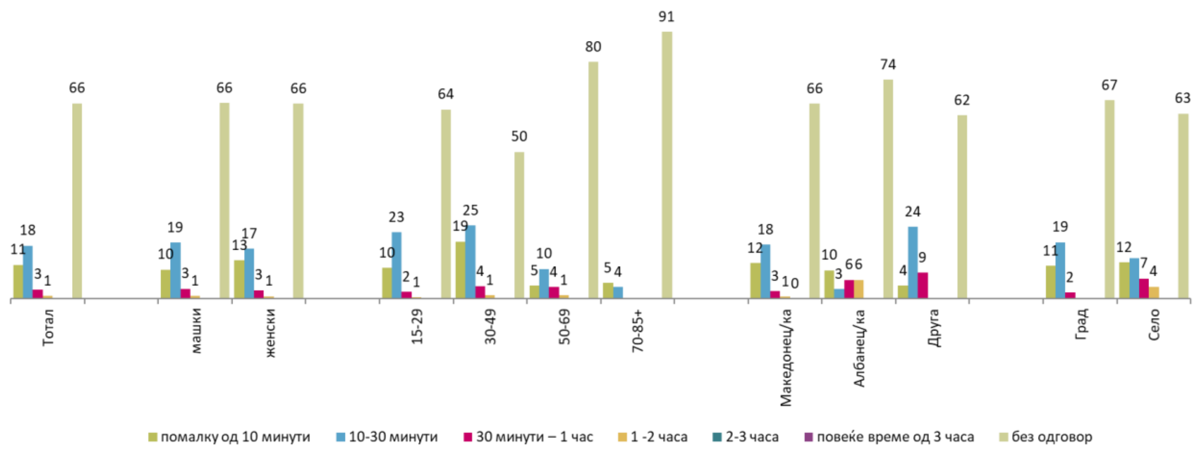

На 64% од испитаниците, им се потребни помалку од 10 минути за да ги однесат децата до училиште. На 21% од испитаниците им се потребни 10 до 30 минути за истото.

График 22 - Колку време ви треба да ги однесете децата до училиште?

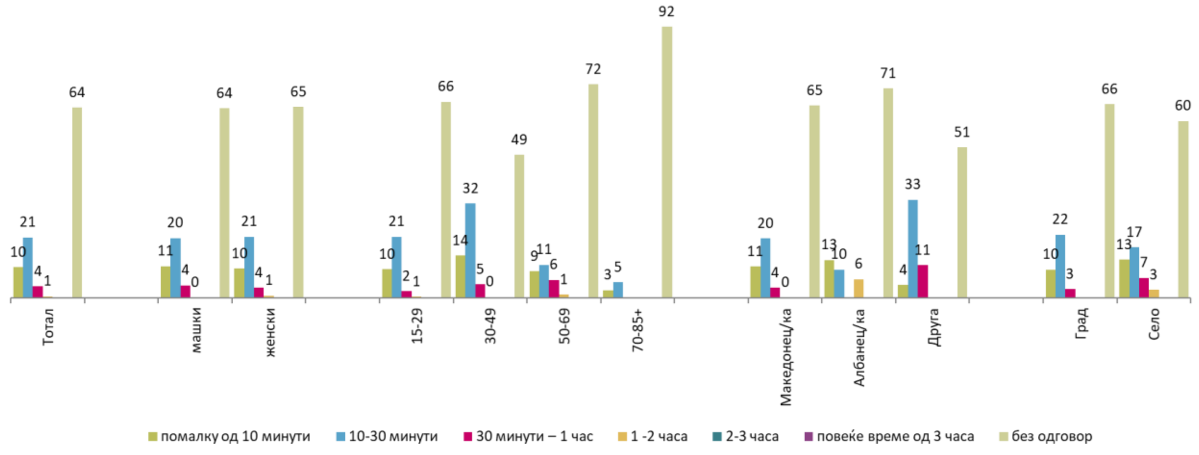

На 45% од испитаниците им се потребни 10 до 30 минути да стигнат до болница/здравствен дом/клиника .

График 23 - Колку време ви треба со семејството да стигнете до болница/здравствен/дом/клиника?

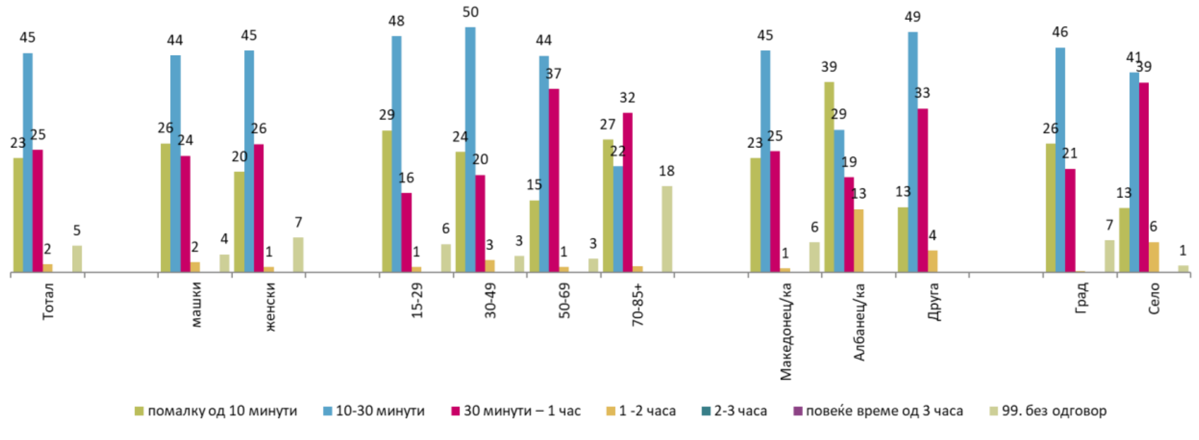

Значителни 79% од испитаниците изјавиле дека имаат лесен пристап до основните услуги.

График 24 - Дали имате лесен пристап до основни услуги (банка, пошта, културни институции, продавници и сл.)?

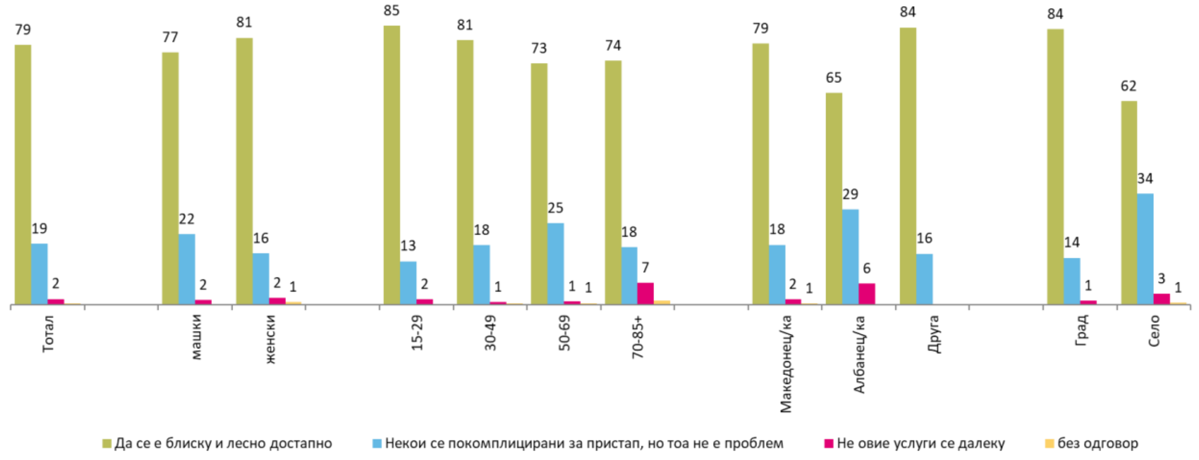

Најчесто користено средство за транспорт или 41% од испитаниците користат автомобил за транспорт, додека 39% користат автобус за транспорт, а 17% одат пеш.

График 25 - Каков транспорт користите?

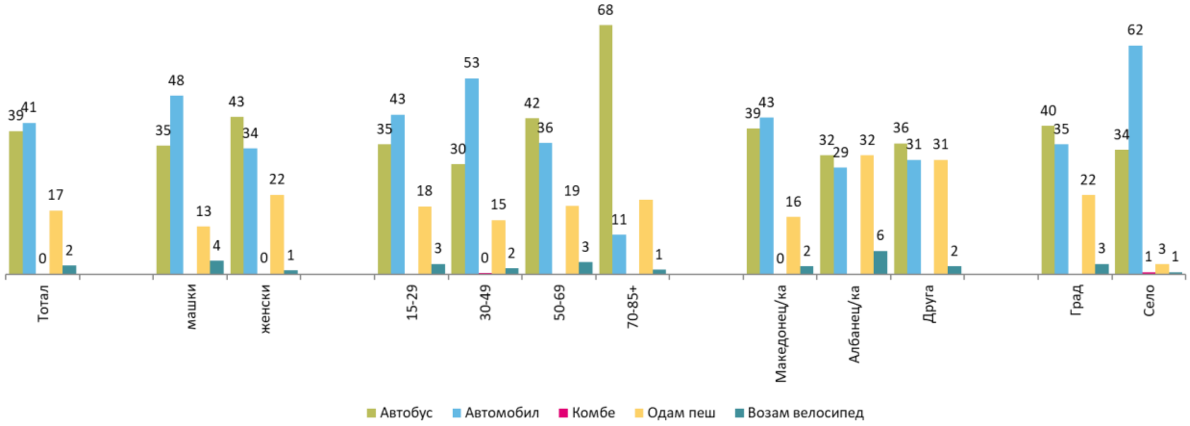

Високи 84% од испитаниците изјавиле дека автобусите или комбињата не се фреквентни.

График 26 - Ако користите автобус или комбе (јавен транспорт). Дали се соочувате со следниве потешкотии во користење на услугата како на пример:

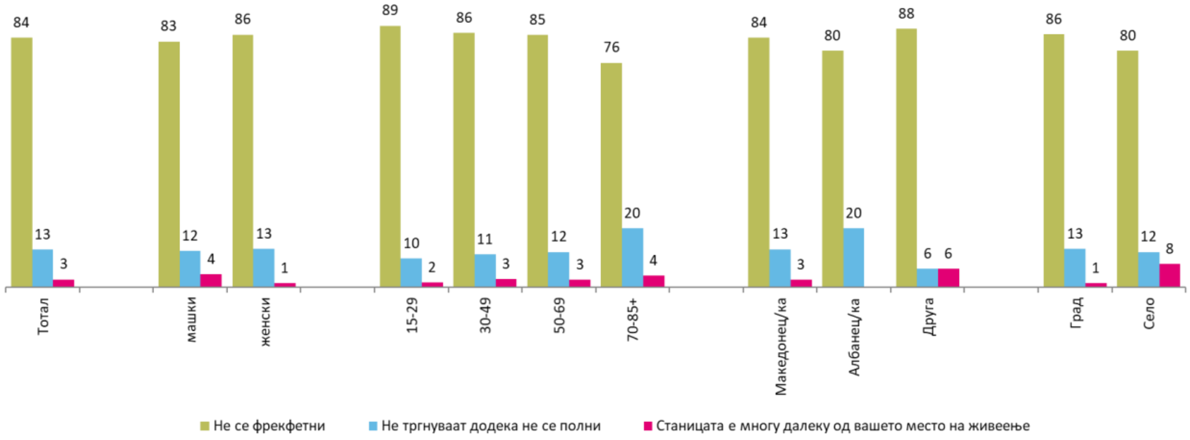

Според 20% од испитаниците јавниот транспорт е скап, 31 % сметаат дека е умерено скап, додека 50% сметаат дека не е скап јавниот транспорт.

График 27 - Ако користите автобус или комбе (јавен транспорт). Дали јавниот транспорт е скап?

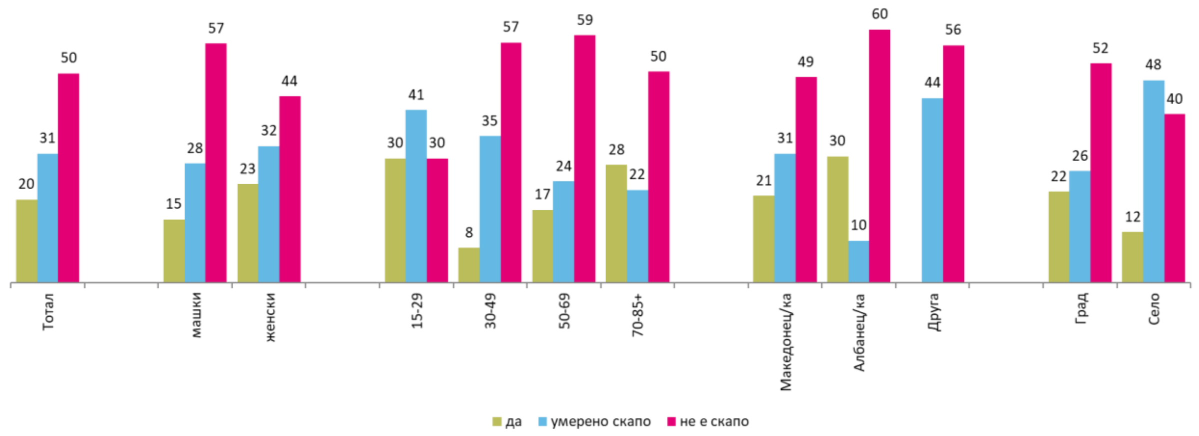

Патиштата, Образованието и Централното греење имаа највисоки проценти за подобрување во општина Битола.

График 28 - Според ваше мислење која инфраструктура треба да се подобри/воведе во општина Битола?

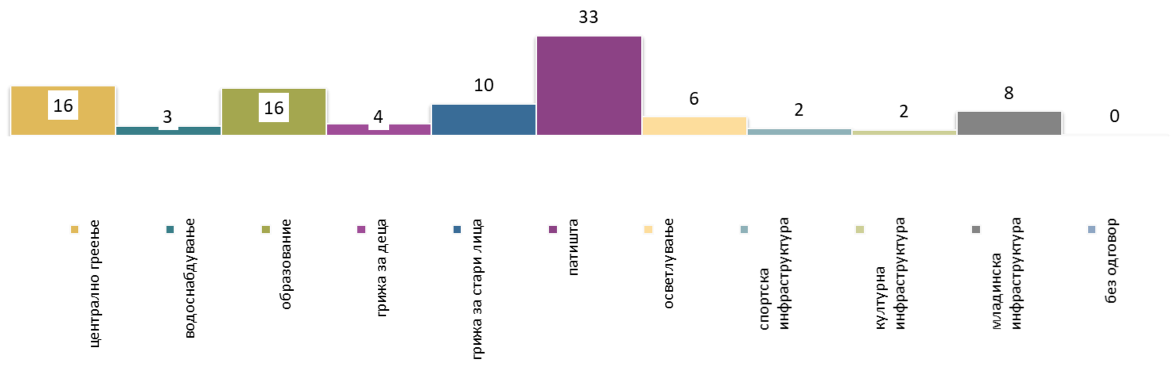

Заклучоци (поглавје III)

- Генерално, најголем дел од испитаниците одговориле дека имаат солидна пристапност во градот, при што во просек им се потребни 10-30 минути за да стигнат до градинка, училиште и болница, а исто така 79% од нив одговориле дека имаат лесен пристап до основни услуги.
- 41% одговориле дека користат автомобил како превозно средство, а од оние кои одговориле дека користат јавен превоз, сметаат дека главниот проблем е тоа што автобусите не се доволно фреквентни.
- Главни очекувања на испитаниците од локалната власт се подобрување на патиштата, подобрување на образованието и централното греење.

3.3. *Економија и трошење на времето*

Врз основа на резултатите од анкетата која го спроведе здружението "Сумнал", во понатамошниот дел се прикажани факторите кои влијаат на изборот на вработување, работен статус, како и прашања поврзани со интервју за работа.

Според најголемиот дел од испитаниците, изгледот и етничката припадност значително влијаеле на изборот за вработување.

Табела 19 - Кога сте се пријавувале за ново вработување која од следниве ваши карактеристики сте почувствувале дека влијае значително на изборот да бидете вработени.

	Тотал	Пол		Возраст				Етничка припадност			Место на живеење	
	Тотал	машки	женски	15-29	30-49	50-69	70-85+	Македонец/ка	Албанец/ка	Друга	Град	Село
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
возраст	17,9	15,4	20,2	19,7	17,7	22,6	2,7	19,8	6,5	0,0	15,3	26,9
пол	14,8	15,1	14,5	15,0	18,1	15,3	2,7	15,9	0,0	11,1	14,1	17,2
етничка припадност	20,1	18,8	21,4	23,7	25,3	17,5	1,4	20,5	3,2	26,7	20,2	20,0
изглед	24,5	23,8	25,2	34,1	25,3	22,0	5,4	25,3	0,0	31,1	25,4	21,4
друго	10,9	8,3	13,4	12,7	14,3	7,3	4,1	10,9	22,6	2,2	11,2	9,7
не сум се пријавувал за ново вработување	21,2	23,1	19,3	18,5	19,4	24,3	25,7	21,2	9,7	28,9	16,9	36,6
не знам	36,5	34,3	38,6	28,3	31,6	39,0	64,9	35,4	61,3	33,3	43,0	13,1

На 15% од испитаниците им било поставено прашање за плановите на формирање на семејство.

График 29 - Дали на интервју за вработување ве прашале за вашите планови да формирате семејство?

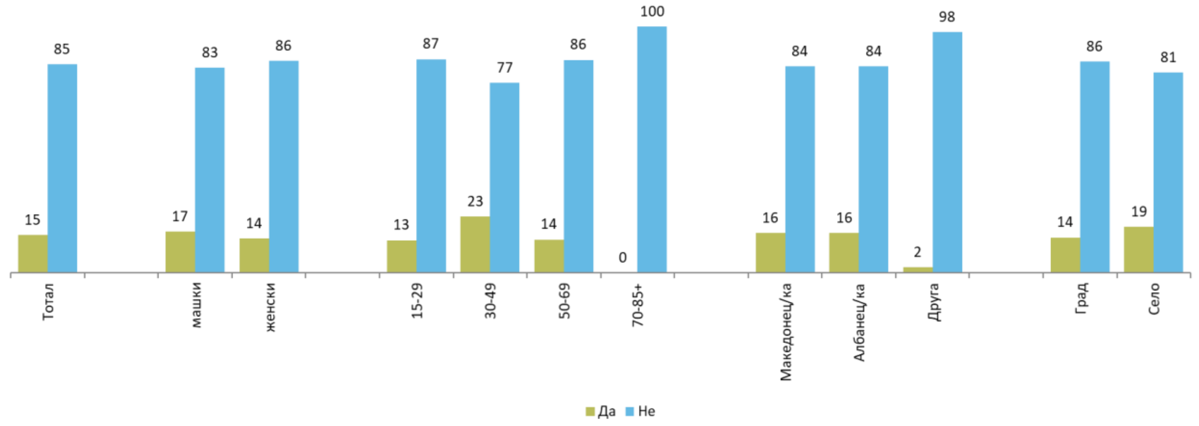

Помала пропорција на испитаници, или 19% почувствувале дека заради плановите за раѓање на бебе не биле избрани на позицијата за која аплицирале.

График 30 - Дали сте почувствувале дека заради вашите планови да родите дете не бевте избран/а за позицијата за која аплициравте?

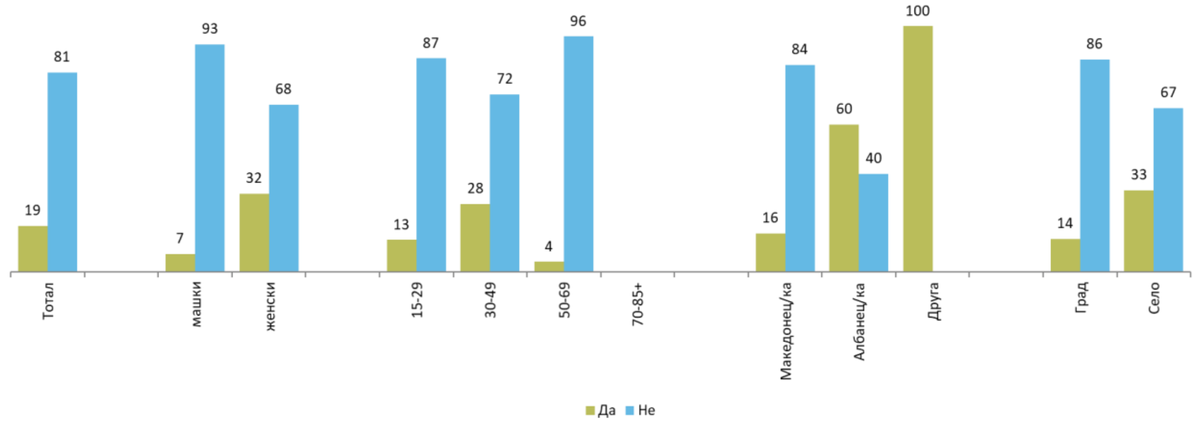

Само 17 % од испитаниците изјавиле дека во моментот бараат вработување.

График 31 - Дали во моментот барате вработување?

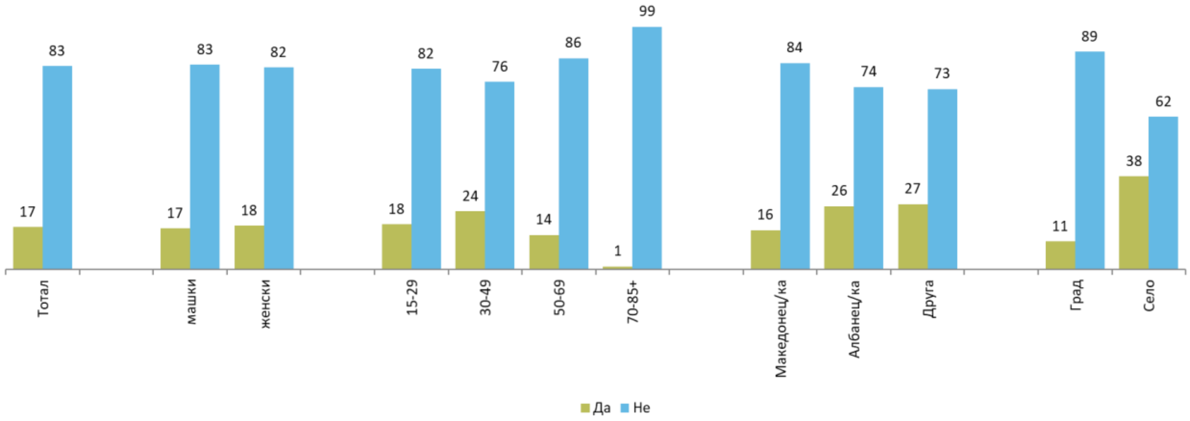

Според 23% од испитаниците, понудата за работни места опаѓа.

График 32 - Дали сметате дека понудата на работни места опаѓа?

Мнозинството или 43% од испитаниците заедно заработуваат со сопругот/ата.

График 33 - Кој во вашата фамилија заработува?

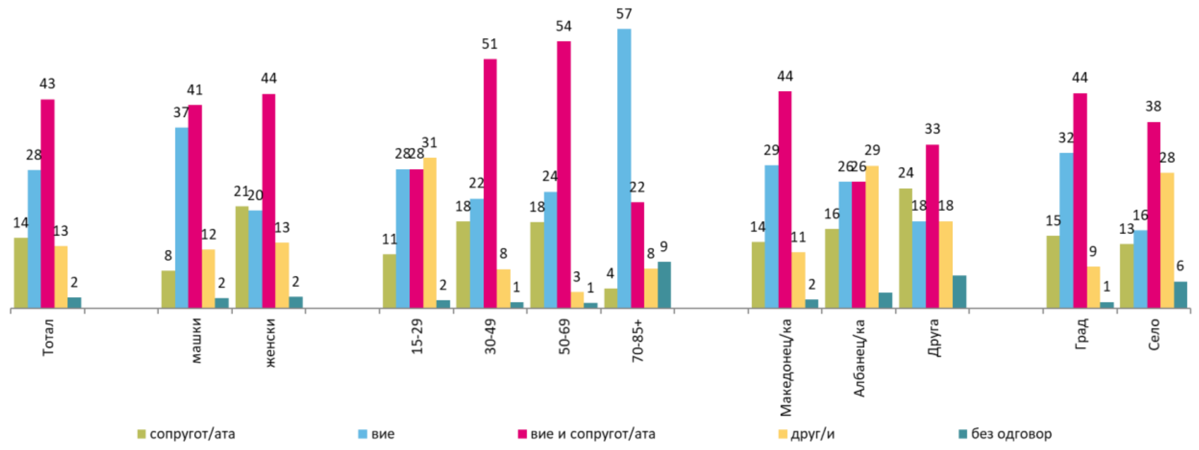

Само 17% од испитаниците изјавиле дека се невработени.

График 34 - Кој е вашиот моментален работен статус?

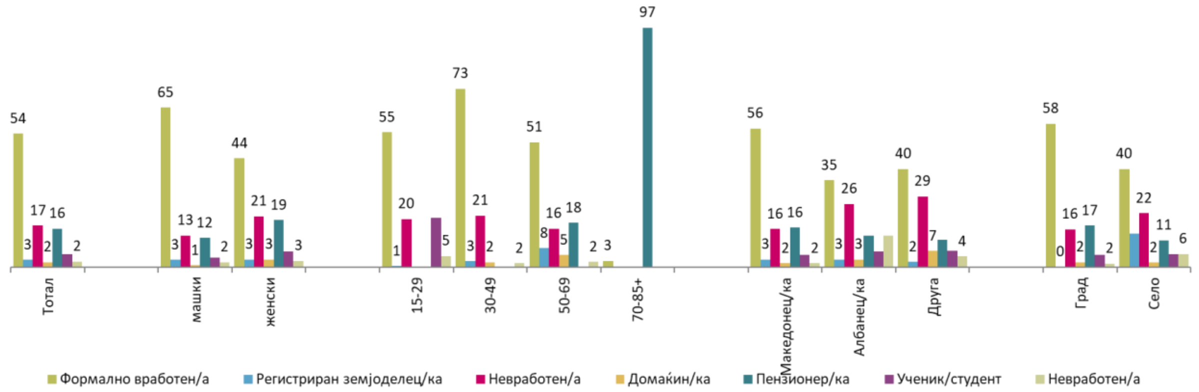

3.4. Неплатен труд

Значителни 73% од испитаниците поминуваат 8 часа платена работа.

График 35 - Ако сте вработен/а. Колку време поминувате на платена работа?

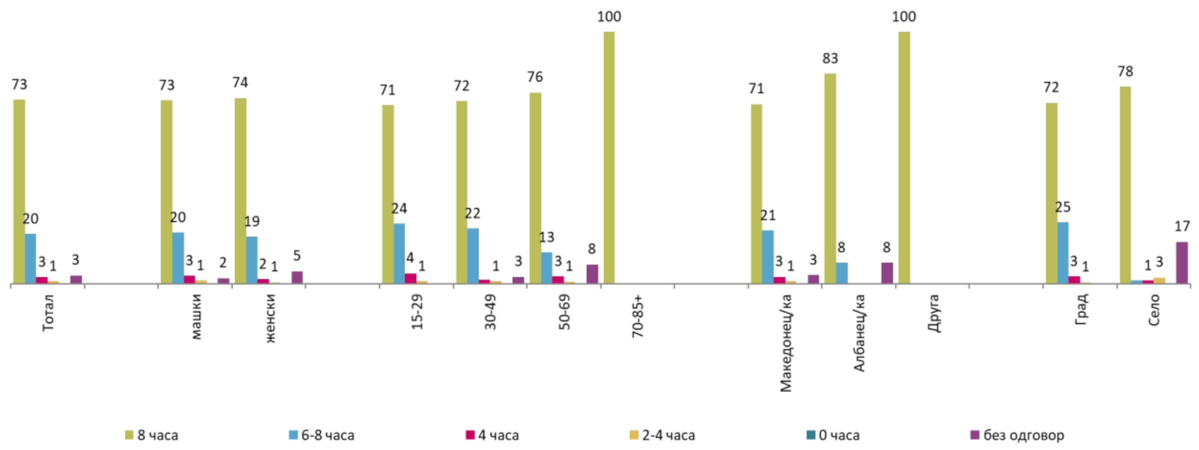

Повеќе од половина или 52% од испитаниците поминуваат повеќе од 4 часа надвор од платената работа.

График 36 - Колку време поминувате надвор од платена работа во неплатена работа во домаќинството?

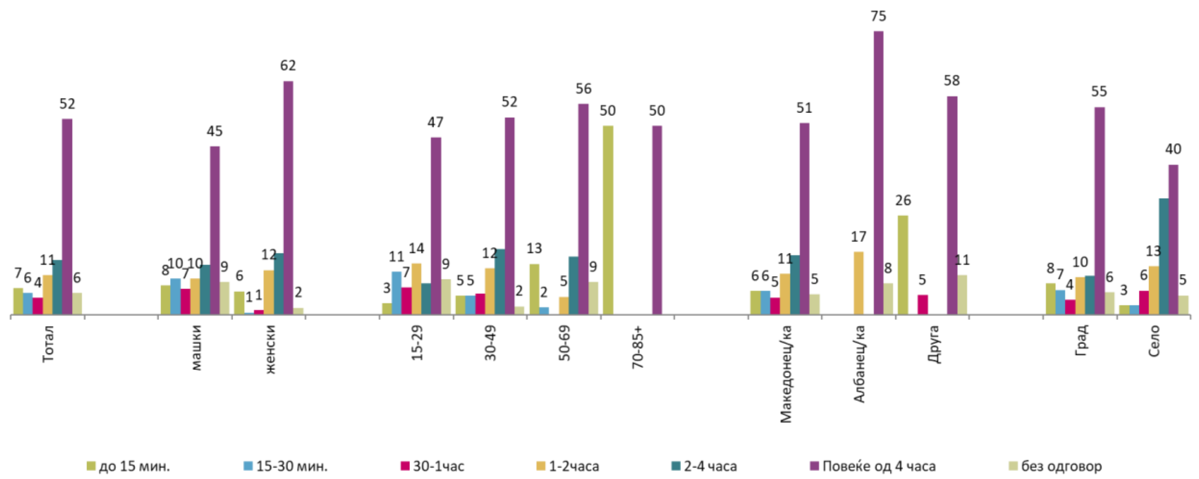

Само 18% од испитаниците поминуваат повеќе од 4 часа во грижа за децата.

График 37 - Колку време поминувате во грижа за децата (подучување,облекување, хранење, бањање)?

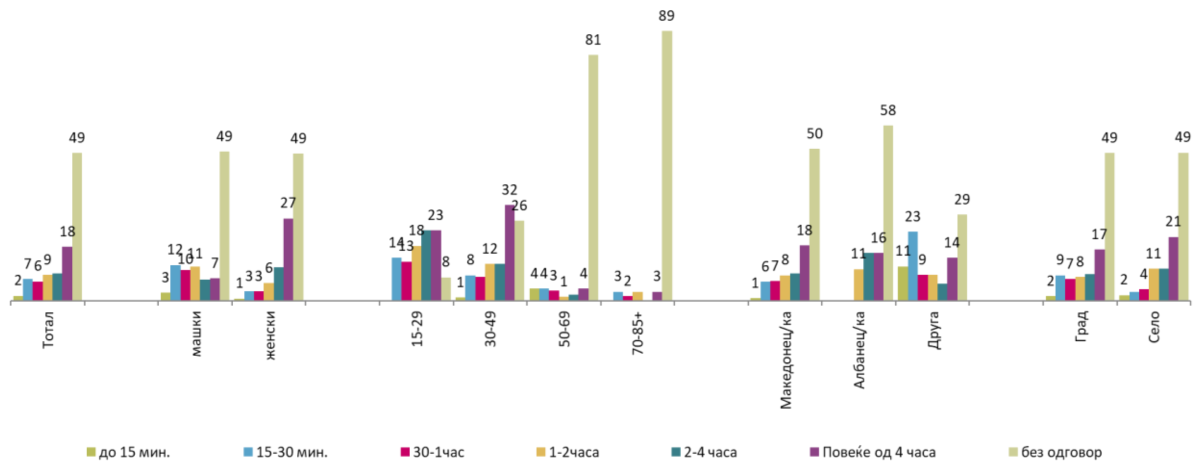

Помала пропорција на испитаници 19% од испитаниците поминуваат до 15 минути во грижа за стари луѓе.

График 38 - Колку време поминувате во грижа за старите луѓе (облекување, хранење, бањање)?

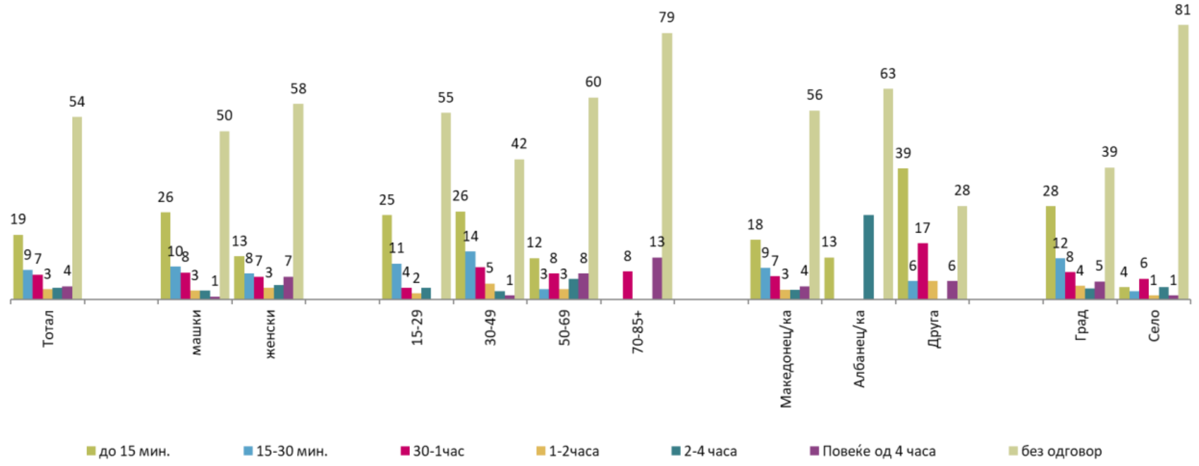

Речиси половина од испитаниците или 46,3% во случај на болест во семејството, тие го негуваат болниот, последователно само 15,1% одговориле дека сопругот/сопругата го негува болниот.

Табела 20 - Во случај на болест во семејството кој најчесто го негува болниот?

	Тотал	Пол		Возраст				Етничка припадност			Место на живеење	
	Тотал	машки	женски	15-29	30-49	50-69	70-85+	Македонец/ка	Албанец/ка	Друга	Град	Село
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
јас	46,3	27,5	64,4	34,1	52,3	53,1	39,2	45,3	38,7	64,4	48,1	40,0
мајката	15,1	20,4	10,1	41,0	10,1	2,3	1,4	14,0	25,8	22,2	12,2	25,5
таткото	0,5	0,6	0,3	0,6	0,8	0,0	0,0	0,3	3,2	0,0	0,6	0,0
сопругот/сопругата	23,0	35,5	11,0	15,0	23,6	34,5	12,2	24,8	16,1	4,4	25,4	14,5
син	0,8	0,6	0,9	0,0	0,4	0,0	5,4	0,9	0,0	0,0	0,2	2,8
ќерка	1,4	1,5	1,2	1,2	0,8	1,1	4,1	1,5	0,0	0,0	1,7	0,0
снаа	2,4	1,9	3,0	0,0	0,8	2,3	13,5	2,4	6,5	0,0	2,3	2,8
зет	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
свекрва	0,6	0,0	1,2	0,0	1,7	0,0	0,0	0,7	0,0	0,0	0,0	2,8
свекор	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
баба	0,5	0,6	0,3	1,2	0,0	0,6	0,0	0,5	0,0	0,0	0,6	0,0
дедо	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
платена негувателка/негувател	0,6	0,6	0,6	0,0	0,8	0,6	1,4	0,7	0,0	0,0	0,6	0,7
друго	2,4	2,8	2,1	1,2	5,1	1,1	0,0	1,9	9,7	4,4	0,6	9,0
без одговор	6,5	8,0	5,0	5,8	3,4	4,5	23,0	7,0	0,0	4,4	7,8	2,1

Мнозинството од испитаниците или 43,3 % одговориле дека во случај да се болест, сопругот или сопругата ги негува, последователно 39,9 % од испитаниците одговориле дека сами се негуваат.

Табела 21 - Во случај Вие да сте болен/а кој најчесто Ве негува?

	Тотал	Пол		Возраст				Етничка припадност			Место на живеење	
	Тотал	машки	женски	15-29	30-49	50-69	70-85+	Македонец/ка	Албанец/ка	Друга	Град	Село
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
јас	39,9	31,8	47,8	30,6	39,7	42,4	56,8	39,3	41,9	46,7	39,7	40,7
мајката	10,6	12,3	8,9	31,8	5,1	1,1	1,4	10,1	9,7	17,8	8,5	17,9
таткото	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
сопругот/сопругата	43,3	52,2	34,7	34,1	51,5	51,4	18,9	45,0	38,7	24,4	45,7	34,5
син	0,9	0,3	1,5	0,6	0,0	0,0	6,8	1,0	0,0	0,0	0,2	3,4
ќерка	2,0	1,5	2,4	0,6	1,3	3,4	4,1	1,7	0,0	6,7	2,5	0,0
снаа	2,1	1,2	3,0	1,2	0,8	1,1	10,8	1,7	6,5	4,4	2,3	1,4
зет	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
свекрва	0,2	0,0	0,3	0,0	0,4	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	0,2	0,0
свекор	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

баба	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
дедо	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
платена негувателка/негувател	0,5	0,3	0,6	0,0	0,4	0,6	1,4	0,5	0,0	0,0	0,6	0,0
друго	0,6	0,3	0,9	1,2	0,8	0,0	0,0	0,5	3,2	0,0	0,2	2,1
без одговор	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Негата во најголемиот број од случаите се однесувала за сезонска болест.

График 39 - Негата се однесува/ла за:

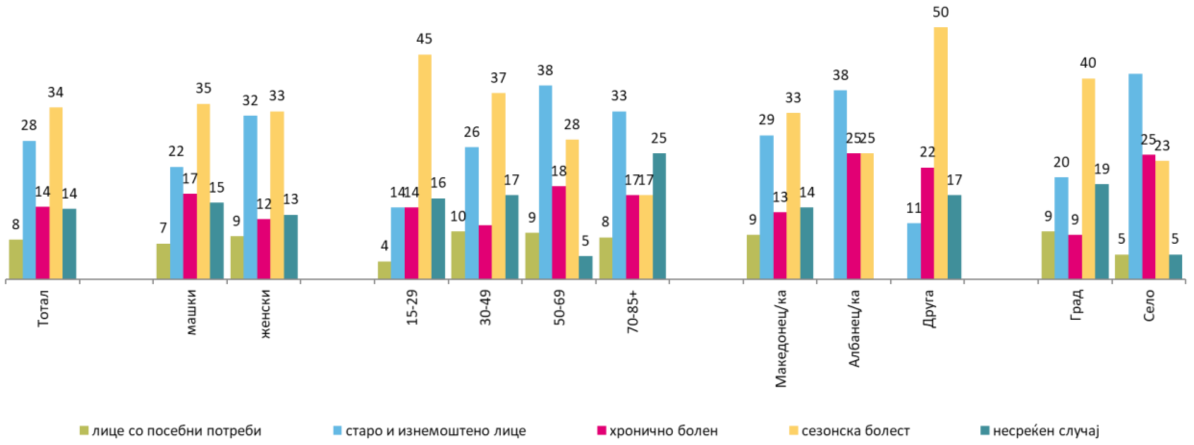

Помалата пропорција на испитаници или 35 % изјавиле дека се грижеле за болен во семејството.

График 40 - Дали сте се грижеле за болен во семејството досега?

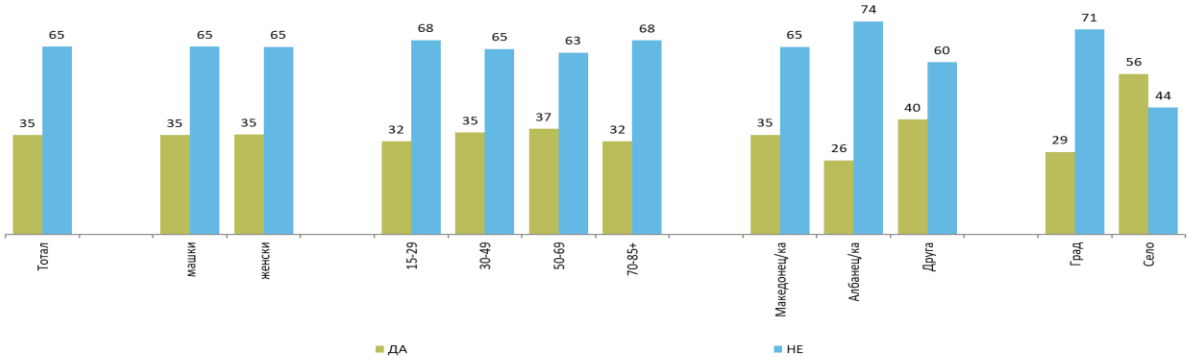

Повеќе од половина или 66% од испитаниците изјавиле дека не добиваат никаква помош при грижа за болниот.

График 41 - Каков вид на помош добивате при грижа за болниот ?

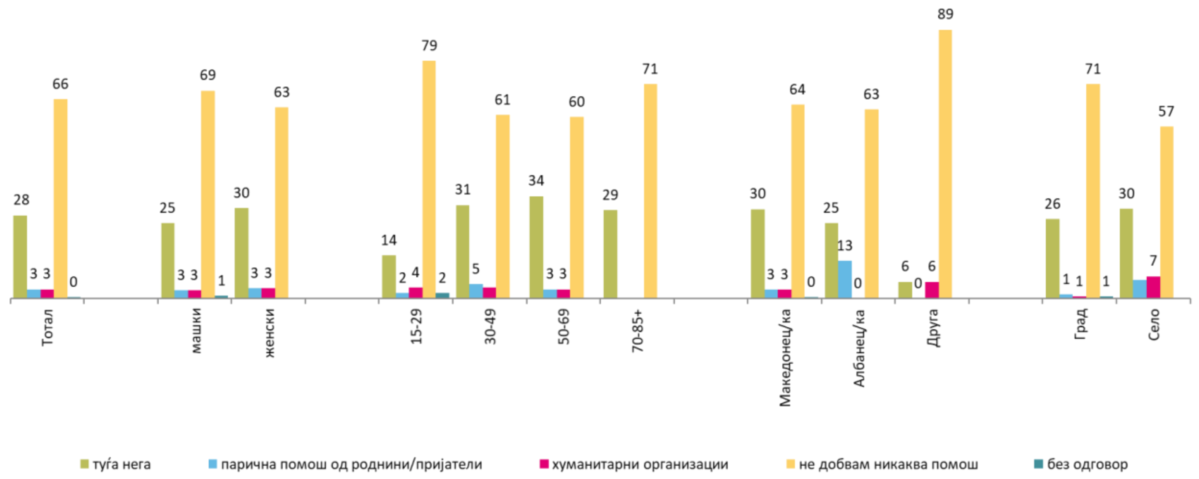

Испитаниците најчесто помагаат при носење на контроли/транспорт/асистенција, хранење и давање лекови.

Табела 22 - Кога Вие се грижите за болниот што најчесто правите?

	Тотал	Пол		Возраст				Етничка припадност			Место на живеење	
	Тотал	машки	женски	15-29	30-49	50-69	70-85+	Македонец/ка	Албанец/ка	Друга	Град	Село
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
хранење	14,0	15,2	12,8	26,8	10,7	9,2	8,3	11,3	0,0	50,0	16,2	9,9
облекување	2,6	2,7	2,6	1,8	3,6	1,5	4,2	2,0	25,0	0,0	2,0	3,7
готвење	9,2	6,3	12,0	5,4	7,1	16,9	4,2	9,4	0,0	11,1	6,1	14,8
давање лекови	14,8	14,3	15,4	16,1	20,2	10,8	4,2	14,3	50,0	5,6	17,6	9,9
носење на контроли/транспорт/асистенција	19,2	18,8	19,7	14,3	25,0	20,0	8,3	19,7	12,5	16,7	18,9	19,8
одржување на хигиена	6,1	6,3	6,0	3,6	8,3	4,6	8,3	6,9	0,0	0,0	9,5	0,0
перење	0,9	0,0	1,7	0,0	0,0	1,5	4,2	1,0	0,0	0,0	1,4	0,0
поминато време со болниот / поддршка	12,7	17,0	8,5	16,1	11,9	10,8	12,5	13,8	12,5	0,0	14,9	8,6
купување лекови	3,9	4,5	3,4	7,1	6,0	0,0	0,0	3,4	0,0	11,1	2,7	6,2
друго	16,2	14,3	17,9	7,1	7,1	24,6	45,8	17,7	0,0	5,6	10,1	27,2
без одговор	0,4	0,9	0,0	1,8	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0	0,0	0,7	0,0

Значителни 79,9% од испитаниците изјавиле дека негата не влијаела врз нивната работа.

Табела 23 - Дали грижата за болниот влијаеше на: I. работа

	Тотал	Пол		Возраст				Етничка припадност			Место на живеење	
	Тотал	машки	женски	15-29	30-49	50-69	70-85+	Македонец/ка	Албанец/ка	Друга	Град	Село
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
морав да престанам да работам	6,1	3,6	8,5	1,8	4,8	12,3	4,2	6,4	12,5	0,0	7,4	3,7
морав да земам боледување	5,2	7,1	3,4	5,4	3,6	9,2	0,0	5,4	12,5	0,0	2,0	11,1
морав да го намалам работното време	1,3	0,0	2,6	0,0	1,2	3,1	0,0	1,5	0,0	0,0	2,0	0,0
ми се намали квалитетот на работата	4,8	3,6	6,0	3,6	4,8	4,6	8,3	4,9	12,5	0,0	1,4	11,1
морав да ја сменам работата	1,3	2,7	0,0	3,6	0,0	1,5	0,0	1,5	0,0	0,0	1,4	1,2
немше никакво влијание	79,9	81,3	78,6	83,9	85,7	66,2	87,5	78,8	62,5	100,0	85,1	70,4
друго	0,9	0,9	0,9	0,0	0,0	3,1	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0	2,5
без одговор	0,4	0,9	0,0	1,8	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0	0,0	0,7	0,0

Најголемиот дел од испитаниците или 30,6% изјавиле дека грижата за болниот влијаела на нивниот социјален живот, додека 25,3 изјавиле дека немале време да се посветат на себе.

Табела 24 - Дали грижата за болниот влијаеше на: II. Личен живот

	Тотал	Пол		Возраст				Етничка припадност			Место на живеење	
	Тотал	машки	женски	15-29	30-49	50-69	70-85+	Македонец/ка	Албанец/ка	Друга	Град	Село
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
имам помалку време за пријатели и дружење	30,6	38,4	23,1	39,3	27,4	27,7	29,2	33,5	12,5	5,6	28,4	34,6
имам помалку време за моето хоби	14,8	12,5	17,1	14,3	16,7	9,2	25,0	13,3	25,0	27,8	13,5	17,3
немам време да се посветам на себе	25,3	20,5	29,9	26,8	16,7	33,8	29,2	23,6	37,5	38,9	23,6	28,4
помалку време поминувам со децата	14,4	8,9	19,7	3,6	25,0	9,2	16,7	13,3	12,5	27,8	13,5	16,0
помалку време поминувам со сопругот/сопругата	14,8	19,6	10,3	16,1	14,3	20,0	0,0	16,3	12,5	0,0	20,9	3,7

Помала пропорција на испитаници или 28% изјавиле дека имаат потреба од нега во домашни услови. Од испитаниците, 53% од нив се на возраст од 70 до 85+.

График 42 - Дали ви се потребни услуги на нега во домашни услови?

На 31% од испитаниците им е потребен дом за стари лица.

График 43 - Дали ви е потребен дом за стари лица?

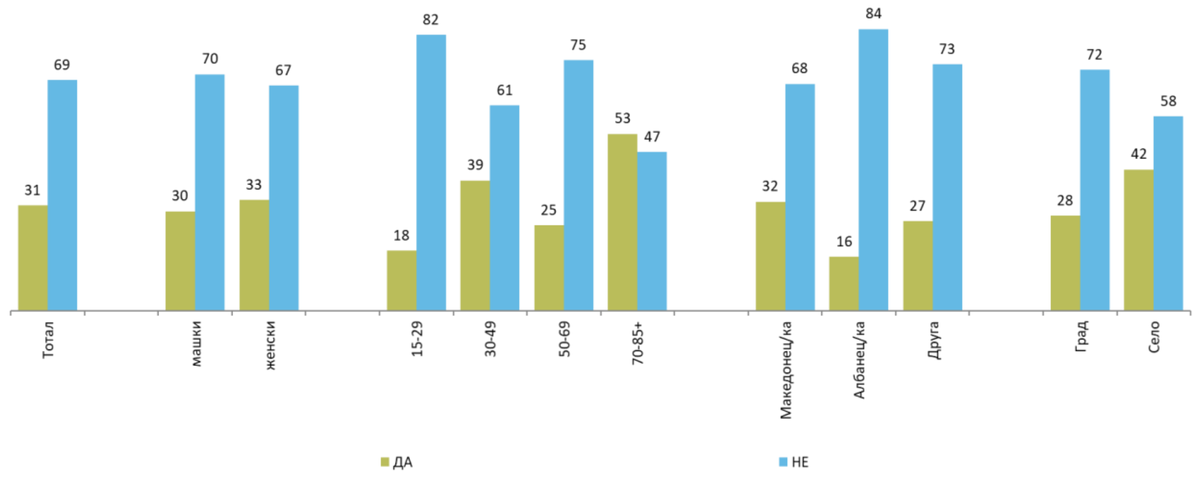

Заклучоци (поглавје IV)

- Согласно одговорите, еден од заклучоците е дека на дел од испитаниците при интервју за вработување им е поставено прашањето во однос на нивната идеја за формирање на семејство. Забележително е тоа што жените трипати почесто се одбивани од мажите во случај

кога работодавецот претпоставувал дека жената/парот планира да раѓа бебе. Ова укажува на дискриминација на жената на пазарот на трудот од одредени работодавци.

- Речиси половина од испитаниците изјавиле дека и двата сопружника финансиски придонесуваат во семејството, што би можело да упати на зголемена родова еднаквост во семејството.
- Во однос на работниот статус, 54% од испитаниците се формално вработени, при што најголемиот дел од нив одговориле дека поминуваат 8 часа на работното место. Важен податок за состојбата со родовата еднаквост е тоа што 62% од жените одговориле дека поминуваат 4 часа во неплатена работа во домаќинството, за разлика од мажите од кои 45% минуваат во домаќинството. Втор индикатор е тоа што 27% од жените поминуваат во грижата за децата повеќе од 4 часа во текот на денот, за разлика од мажите од кои само 7% поминуваат повеќе од 4 часа за грижата за децата.
- Во однос на грижа во случај на болест на член од семејството, 64,4% од жените одговориле дека тие се грижат за болниот член, а само 27,5% од мажите одговориле дека тие се грижат во случај на болест на член од семејството. Ова упатува на тоа дека покрај позитивните ставови за тежнеење кон поголема родова еднаквост сепак, одредени улоги се' сеуште дефинирани.
- Во однос на тоа дали грижата за болното лице во семејството, влијаела врз работата и личниот живот на оној што се грижи за болниот член, речиси 80% одговориле дека не влијаело врз нивната работа. Од друга страна, тие сметаат дека грижата влијаела врз нивниот личен живот, при што, мажите одговорија дека грижата за болниот член значела и помалку време за поминување со пријателите, а жените одговориле дека грижата за болниот член во семејството влијаела врз помало време поминато во грижата за себеси.

3.5. Граѓанско учество и безбедност на јавен простор

Дел од испитаниците или 27% од испитаниците изјавиле дека се членови на некоја организација, асоцијација, НВО.

График 44 - Дали сте член на некоја организација, асоцијација, НВО?

Помала пропорција на испитаници или 28% изјавиле дека учествувале во активностите на општината.

График 45 - Дали учествувате во активностите на општината (јавни расправи, анкети, дебати, форуми, состаноци во месна заедница)?

Најголем дел од испитаниците или 34% кои учествуваат во активностите на општината, се информираат преку други луѓе.

График 46 - Ако учествувате во активностите на општината, како се информирате за нив?

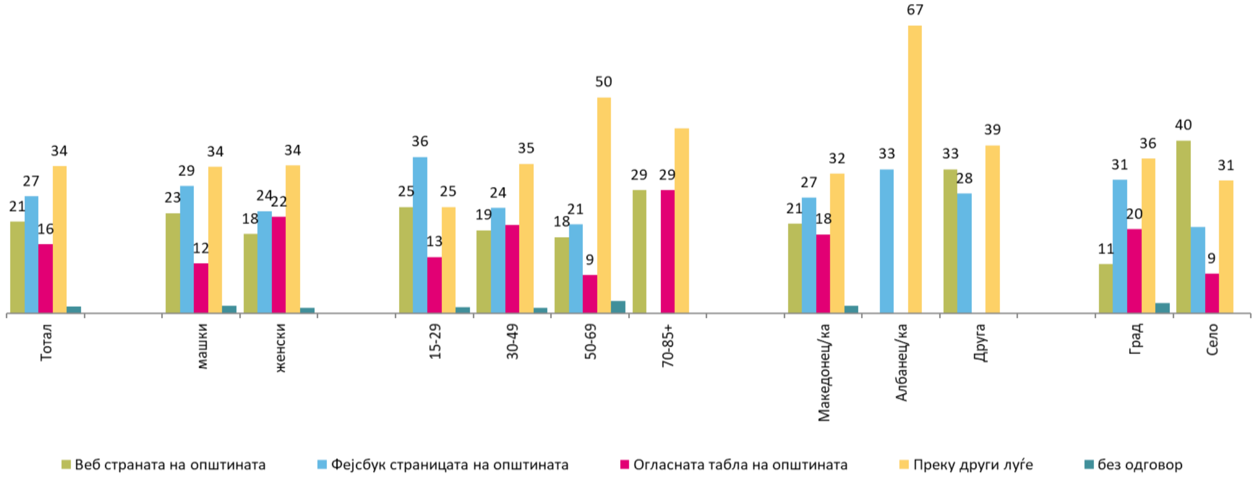

Поголемиот дел од испитаниците или 27% изјавиле дека не се чувствуваат безбедни на јавен простор доколку се сами(без придружник), последователно 25% од нив изјавиле дека и возраста влијае на безбедноста на јавен простор.

График 47 - Кои од факторите наведени подолу влијаат на вашата лична безбедност на јавен простор?

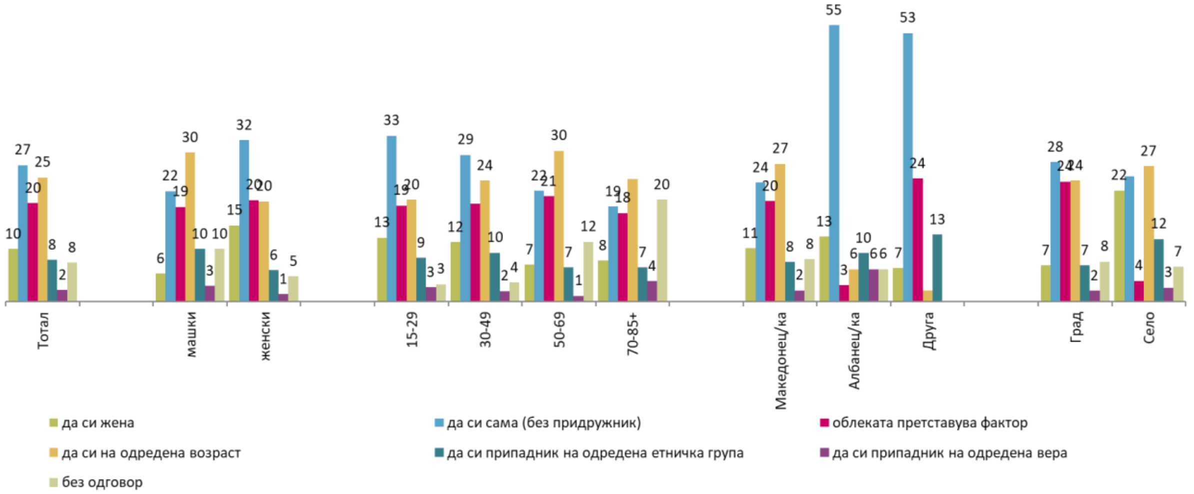

Само 7% од испитаниците изјавиле дека се плашат навечер да излезат сами.

График 48 - Како се чувствувате кога излегувате на разни места во општина Битола, било да е тоа дење или навечер?

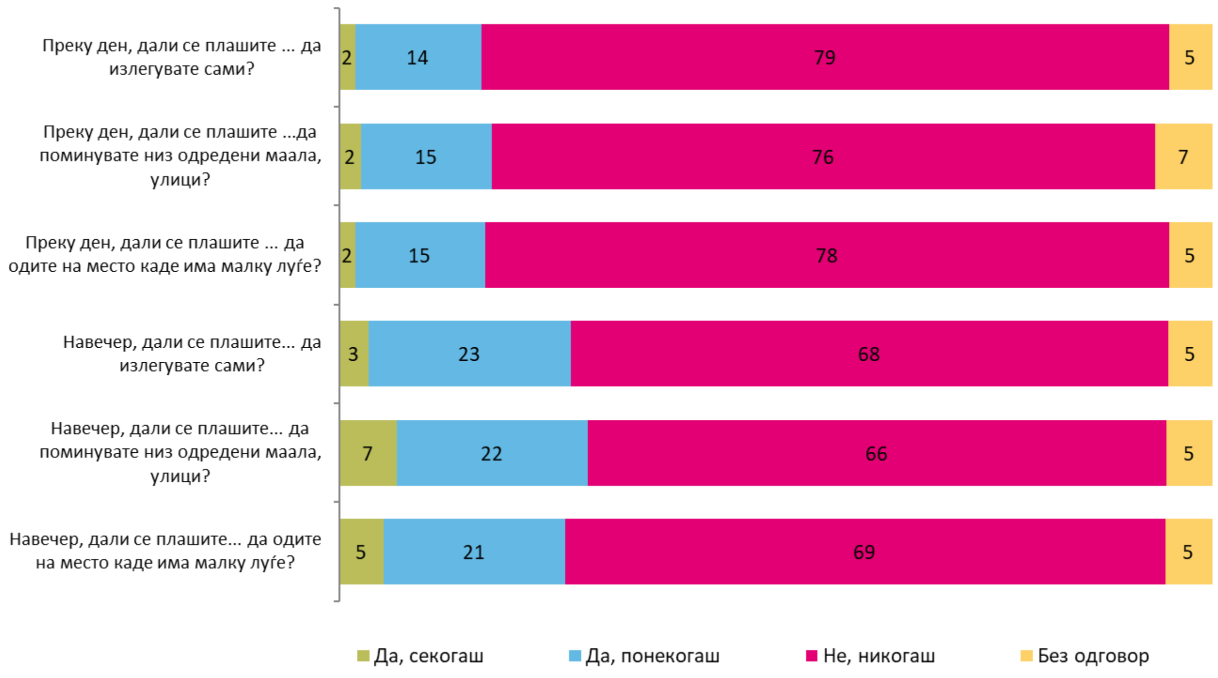

Само 3% од испитаниците се согласуваат со изјавата дека “Праќањето приватни пораки по Фејсбук или е-пошта не треба да се смета за вознемирување.”

График 49 - Кое е вашето мислење за следниве изјави:

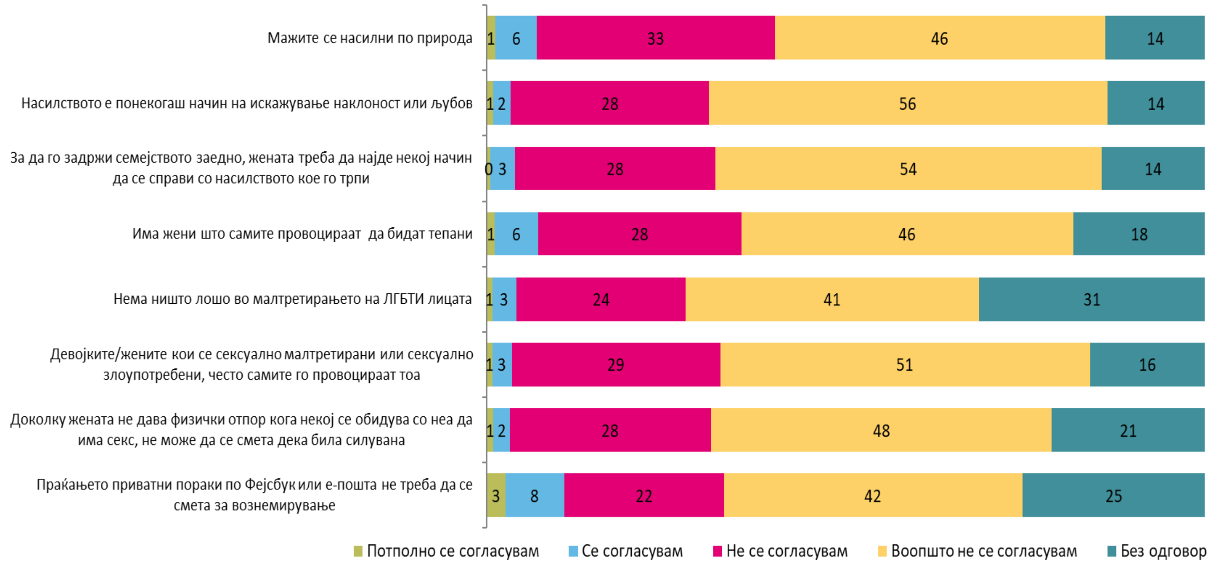

Високи 65 % од испитаниците сметаат дека е многу веројатно жената да биде одмерувана на територија на општина Аеродром.

График 50 - Кое е вашето мислење за следниве изјави:

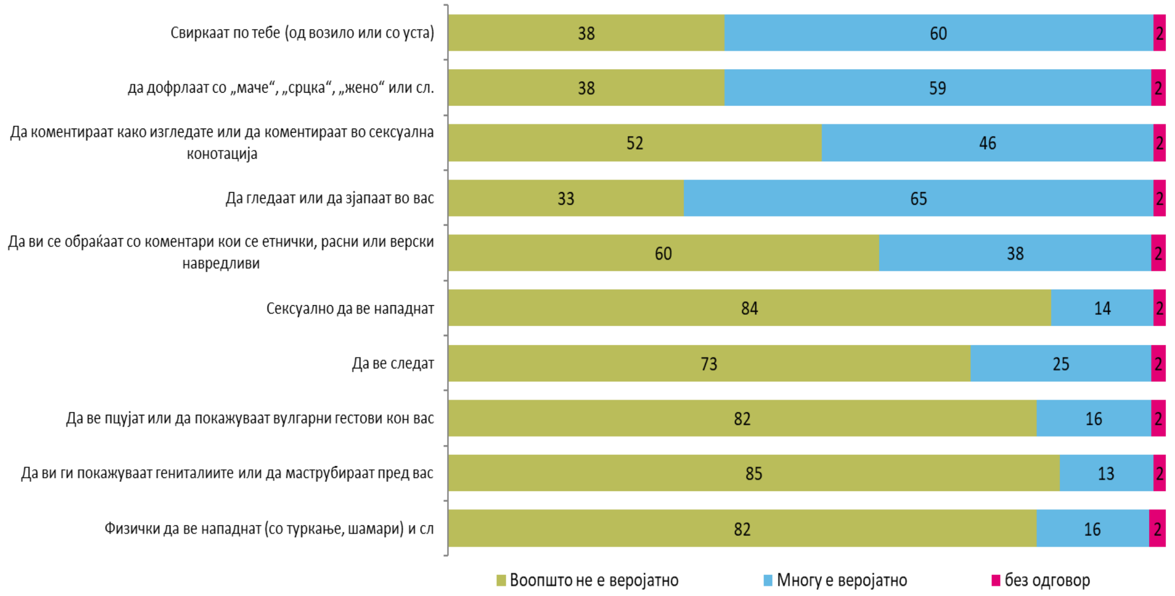

Заклучоци (поглавје V)

- Генерално, само една третина од испитаниците се дел од граѓанска организација (НВО), а исто така една третина од испитаниците учествувале на некакви активности на општината, при што информации за активностите на општината воглавно добиваат од други луѓе.
- Една третина од испитаниците изјавиле дека не се чувствуваат безбедни навечер без придружник, а на дел од прашањата одговорите одат во насока на тоа дека има поголема веројатност да им дофрлуваат на улица, а помал дел од испитаниците сметаат дека има веројатност да бидат физички или сексуално нападнати.
- Испитаниците воглавно негативно одговараат на стереотипни ставови и не се согласуваат со нив, при што воглавно покажуваат емпатија кон спротивниот пол.

Препораки

Препораки до институциите

- Продолжување на напорите за обезбедување на повисока родова еднаквост

- Промовирање на алатките за пријавување дискриминација врз основа на пол, особено во процесите на селекција на кандидати за работни позиции.
- Поголемо вклучување на граѓаните во борбата со загадениот воз
- дух и зголемувањето на квалитетот на животната средина.
- Зачестување на фреквенцијата на автобуските линии сѐ со цел поголемо користење на јавниот превоз од страна на граѓаните.
- Овозможување на поголема безбедност за граѓаните, особено во вечерните часови.

Препораки до НВО

- Активно да ја следат реализацијата на стратешките документи и спроведувањето на ратификуваните документи и да алармираат во случаи на прекршување или слаба и недоследна реализација.
- Да организираат јавни трибини за важноста на родовата еднаквост.
- Да се вклучуваат поголем број на граѓани во активностите на НВО.
- Во активностите за поттикнување на родовата еднаквост да ги вклучуваат и мажите сѐ со цел поголема сензитивност.
- Да користат суптилни методи за утврдување на сензитивноста за родова еднаквост.
- Да се вклучуваат повозрасните граѓани за сензитивизирање за прашањето за родова еднаквост.

Препораки до граѓаните

- Директно покажување дека се сензитивни за родова еднаквост.
- Поголема ангажираност и вклученост во решавањето на проблемите со животната средина и загадувањето.
- Поголема вклученост во активностите на Општината и граѓанските организации.

4. Стратешки цели

Оваа стратегија има три основни цели:

СЦ 1:Да се унапредат еднаквите можности за пристап и корист на програмите од страна на мажите и жените за 30% до 2025 ;

СЦ 2: Да се воведе родов пристап во дизајнот и управувањето со општинските услуги и да се унапреди пристапот и користа од нив за мажите и жените за 30% до 2025; и

СЦЗ: Да се разбијат родовите стереотипи и транформираат родовите улоги за 20% до 2025 година.

5. План за акција

#	Активности / мерки	Кој?	Кога?	До кога?	Буџет	Индикатори на успешност
1.	**СЦ 1: Да се унапредат еднаквите можности за пристап и корист на програмите од страна на мажите и жените за 30% до 2025**					
Резултат: 30% од сите програми, и буџетот на Општина Битола се родово одговорни						**Родови индикатори**
1.1.	Родова анализа на програми (3 секоја година)	Интерсекторска група за родово одговони политики и буџети на ОБ КЕМ UN Women	Јули-Октомври 2021, 2022, 2023, 2024	2021-2025	/	Број на родово одговорни интервенции кои се воведени во програми за 2022, 2023, 2024 и 2025 година
1.2	Обука за родова интеграција и објава на граѓански родово одговорен буџет	Сектор за финансии Интерсекторска група за родово одговони политики и буџети на ОБ UN Women	Обука Јуни 2021 Родово одговорен граѓански буџет март 2022	2022	/	Објавен родово одговорен граѓански буџет за 2022, 2023, 2024, и 2025 година
1.3	Пилот родово одговорни мерки (во образование, здравство, социјална заштита, ЛЕР, животна средина, спорт, култура, комунални дејности, урбанизам, млади)	Интерсекторска група за родово одговони политики и буџети на ОБ КЕМ	Јули-Октомври 2021, 2022, 2023, 2024	2021-2025	/	Број на родово одговорни мерки кои се воведени во програми за

		UN Women				2022, 2023, 2024 и 2025 година
1.4	Родово одговорна постапка на јавни набавки (критериуми) за проекти со НВО	Сектор за финансии Сектор за јавни набавки Интерсекторска група за родово одговони политики и буџети на ОБ UN Women	Обука Јуни 2021 Родово одговорни повици за граѓански организации јануари 2022, 2023, 2024 и 2025	2022	/	Објавен родово одговорен граѓански буџет за 2022, 2023, 2024, и 2025 година
1.5	Систем за следење на успех преку родови индикатори	Интерсекторска група за родово одговони политики и буџети на ОБ КЕМ UN Women	Обука Септември 2021	2021	/	Сите програми имаат родови индикатори
1.6	Градење на капацитет за подготовка и објава на годишен фискален родово одговорен извештај на општина Битола	Интерсекторска група за родово одговони политики и буџети на ОБ КЕМ UN Women	Обука Октомври 2021 Фискален извештај Март 2022, 2023, 2024, 2025	2021-2025	/	Објавен годишен фискален родово одговорен извештај на општина Битола за 2021,2022, 2023, 2024 година

2	**СЦ 2: Да се воведе родов пристап во дизајнот и управувањето со општинските услуги и унапреди пристапот и користа од нив за мажите и жените за 40% до 2025**					
Резултат: 40% од мажите и жените се позадоволни од општинските услуги кои ги нуди општината						**Родови индикатори**
2.1	Анкета за задоволство од услугите и фокус групи за унапредување на дизајн и достава	Интерсекторска група за родово одговони политики и буџети на ОБ КЕМ НВО	2022	2022	180.000 МКД	Број на мажи и жени задоволни од услугите Детектирани родово разделени интереси и потреби од локални услуги
2.2	Обука за родов пристап во дизајн и достава на општинските услуги	Интерсекторска група за родово одговони политики и буџети на ОБ КЕМ НВО	Јуни 2022	2022	120.000	Дефиниран родов пристап во дизајн и достава на општинските услуги

2.3	Пилот родово одговорни мерки по услуга	Интерсекторска група за родово одговони политики и буџети на ОБ КЕМ НВО	Октомври 2022	2023	120.000 МКД	Родово одговорни мерки креирани % на потреби на жени/мажи одговорени со мерките
2.4	Воведување на родово сензитивни критериуми за селекција и унапредување	Интерсекторска група за родово одговони политики и буџети на ОБ КЕМ НВО	Јуни 2023	2024	120.000 МКД	Родово сензитивни критериуми за селекција и унапредување утврдени/усвоени
2.5.	Воведување на родово сензитивни документи и процедури на управување во услугите	Интерсекторска група за родово одговони политики и буџети на ОБ КЕМ НВО	Октомври 2023	2024	120.000 МКД	Усвоени родово сензитивни процедури за управување во услугите

3	СЦ3: Да се разбијат родовите стереотипи и транформираат родовите улоги за 20% до 2025 година					
Резултат						**Родови индикатори**
3.1.	Анкета на јавно мислење (baseline)	Интерсекторска група за родово одговони политики и буџети на ОБ КЕМ НВО	Октомври 2021	2022	180.000 МКД	Број на жени мажи кои ги потврдуваат родовите стереотипи
3.2	Обука и кампања за подигање на свест за сексизам	Интерсекторска група за родово одговони политики и буџети на ОБ КЕМ НВО	Јуни 2023	2023	200.000 МКД	% промена на перцепција во однос на сексизам во јавен простор
3.3.	Јавна кампања за баланс на улоги во домот (Учиме со тато, Готвиме со тато, Средуваме со тато)	Интерсекторска група за родово одговони политики и буџети на ОБ КЕМ НВО	Февруари – Октомври 2021	2021	300.000 МКД	% на промена на перцепција во однос на стереотипни родови улоги

3.4.	Пилот мерки за баланс на работа со семеен живот во МСП и јавен сектор	Интерсекторска група за родово одговони политики и буџети на ОБ КЕМ НВО	Јануари – Јуни 2022	2022	120.000 МКД	% на жени/мажи кои сметаат дека квалитетот на животот им се подобрил како резултат на мерките
3.5	Упатство за користење на родова форма на именките и кампања за подигање на свест	Интерсекторска група за родово одговони политики и буџети на ОБ КЕМ НВО	Јануари – Јуни 2023	2023	90.000 МКД	Усвоено упатство Број на јавни документи кои користат родова форма на именките
3.6.	Анкета на јавно мислење (end-line)	Интерсекторска група за родово одговони политики и буџети на ОБ КЕМ НВО	Октомври 2024	2025	180.000 МКД	Број на жени мажи кои ги потврдуваат родовите стереотипи